EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.3.2022
COM(2022) 128 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, MAJANDUS- JA RAHANDUSKOMITEELE NING TÖÖHÕIVEKOMITEELE

Aruanne COVID-19 puhanguga kaasnenud eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA) kohta vastavalt nõukogu määruse (EL) 2020/672 artiklile 14

TERA 18 kuu järel: kolmas poolaastaaruanne

KOKKUVÕTE

Käesolev aruanne on kolmas poolaastaaruanne eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA) kohta. Aruandes kinnitatakse eelmistes aruannetes esitatud järeldusi, kirjeldatakse TERA senist tegevust ja kasutamist ning antakse ülevaade selle sotsiaal-majanduslikust mõjust. TERA on 100 miljardi euro suuruse eelarvega kriisiohjevahend, mille Euroopa Liit (EL) on loonud selleks, et aidata liikmesriikidel COVID-19 pandeemia ajal kaitsta töökohti ja töötajate sissetulekuid. TERA on ka kõigi ELi liikmesriikide solidaarsuse jõuline väljendus: kõik liikmesriigid nõustusid andma ELile kahepoolsed tagatised, et liit saaks võtta turgudelt väga soodsatel tingimustel laenu TERA laenude rahastamiseks.

Kiiresti rakendatud uudne vahend pandeemia sotsiaal-majandusliku mõju leevendamiseks

Rahastu rakendamine oli kiire ja sujuv ning nüüdseks on 19 liikmesriigile välja makstud peaaegu kogu 94 miljardi euro suurune TERAst eraldatud finantsabi. Komisjon esitas ettepaneku TERA määruse kohta 2. aprillil 2020 ja see oli osa ELi esmastest meetmetest pandeemiale reageerimiseks. Nõukogu võttis määruse vastu 19. mail 2020. Rahastu 100 miljardi euro suurune rahastamispakett muutus kättesaadavaks 22. septembril 2020, kui kõik liikmesriigid olid tagatislepingutele alla kirjutanud. Komisjon kiirendas tihedas koostöös liikmesriikidega rahastu rakendamist. Suurem osa eraldatud finantsabist maksti välja vaid seitsme kuu jooksul, 2020. aasta oktoobrist 2021. aasta maini.

TERA kaudu liikmesriikidele antava finantsabi rahastamiseks emiteeris EL esmakordselt sotsiaalseid võlakirju. Lisaks TERA määruse nõuete täitmisele esitatakse käesolevas aruandes ka ELi TERA sotsiaalsete võlakirjade raamistiku alusel avaldamisele kuuluv asjakohane teave ja kinnitatakse veel kord, et TERA kulutused on olnud kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega.

TERA jätkuv kasutamine toetatavate liikmesriikide poolt

Käesolev aruanne kinnitab varasemat hinnangut, et TERA raames toetati 2020. aastal hinnanguliselt 31 miljonit inimest ja 2,5 miljonit ettevõtet. Need arvud moodustavad vastavalt peaaegu 30 % kogu tööhõivest ja veerandi ettevõtete koguarvust toetatavates liikmesriikides. Väikeettevõtted on olnud peamised TERA kaudu toetuse saajad. Enim toetust saanud sektorid olid hulgi- ja jaekaubandus, majutus- ja toitlustusteenused ning tootmine; paljud liikmesriigid toetasid sihitud meetmetega ka muid sektoreid.

Ka 2021. aastal, mil toimus ebaühtlane taastumine kriisist, kaitsti TERA abiga tööhõivet, toetades ligikaudu 3 miljonit inimest ja rohkem kui 400 000 ettevõtet. Avaliku sektori kulutused TERA raames abikõlblikele meetmetele on jätkuvalt üldjoontes peegeldanud epidemioloogilist olukorda. Tulenevalt järgmistest pandeemialainetest osutusid avaliku sektori kogukulutused TERA raames 2021. aastal 3 miljardi euro võrra suuremaks, kui eelmise aruandluse esitamise ajal 2021. aasta juunis eeldati. Lühendatud tööaja kavade kasutamine on alates 2020. aasta haripunktist vähenenud, kuid oli 2021. aastal siiski veel ulatuslik.

2022. aasta jaanuaris anti ühele liikmesriigile täiendavat finantsabi ja veel ühe liikmesriigi puhul muudeti nõukogu rakendusotsust, et lisada sellesse täiendavaid meetmeid. Ungari sai 147 miljonit eurot lisatoetust olemasolevate meetmete pikendamiseks ja uue meetme rahastamiseks. Portugali käsitlevat esialgset nõukogu rakendusotsust muudeti, et lisada kolm täiendavat meedet, mis võimaldavad Portugalil kasutada ära kogu 2020. aasta septembris eraldatud finantsabi summa.

Peaaegu kõik TERA raames kavandatud avaliku sektori kulutused on nüüdseks tehtud. Avaliku sektori kogukulutused TERA raames abikõlblikele meetmetele küündivad nüüd eeldatavasti 118 miljardi euroni. See ületab suuresti eraldatud finantsabi kogusummat (94 miljardit eurot), kuna mitu liikmesriiki kulutasid või kavatsesid kulutada abikõlblikele meetmetele taotletud finantsabist rohkem. See näitab, et TERA kaudu toetatavad meetmed on liikmesriikide seisukohast igati asjakohased. Üle poole TERA raames abikõlblikele meetmetele tehtavatest avaliku sektori kogukulutustest on ette nähtud lühendatud tööaja kavade jaoks. Taas leidis kinnitust, et tervishoiuga seotud kulutused, mis moodustavad kulutuste kogusummast vaid 5 %, on täiendava iseloomuga.

TERA kaudu antud finantsabi kasutuselevõtu määr on valdavas enamikus liikmesriikides kõrge. Ainult ühes liikmesriigis on see endiselt väga madal ja veel ühes liikmesriigis jälgitakse seda tähelepanelikult. Rumeenias on kasutuselevõtu märkimisväärne puudujääk, mis toodi välja esimeses ja teises aruandes ning mis moodustab kolm neljandikku nõukogu eraldatud summast, jäänud laias laastus samaks. Poolas esineb mõõdukas kasutuselevõtu puudujääk, kuna TERA raames abikõlblikele meetmetele kulutati eeldatust vähem, samas kui teise aruande jaoks esitatud riiklikest andmetest puudujääki ei nähtu. Poolas tehtud kulutuste kogusumma on väiksem kui nõukogu poolt TERA raames eraldatud summa, ent ületab juba väljamakstud summat. Portugali ja Küprose puhul ei ole kasutuselevõtu puudujäägi oht, mis toodi välja teises aruandes, enam probleem.

Ajakohastatud hinnang TERA mõju kohta

Käesolev aruanne kinnitab eelmises aruandes esitatud hinnangut, et poliitiliste toetusmeetmetega, sealhulgas TERAga, hoiti 2020. aastal ära 1,5 miljoni inimese töötuksjäämine. Vaatamata SKP suurele langusele oli töötuse kasv toetatavates liikmesriikides 2020. aastal mõõdukas ja oodatust oluliselt väiksem. See saavutati tänu sellele, et töötajatel oli võimalik jääda oma ettevõttesse tööle ja füüsilisest isikust ettevõtjad said jätkata tegevust. Täiendava tegurina aitas TERA suurendada üldist kindlustunnet kogu ELis, mida kinnitas hiljutine Eurobaromeetri uuring, milles TERA pälvis ELi kodanike laiapõhjalise toetuse. Nagu teatati teises poolaastaaruandes, säästsid liikmesriigid TERA kaudu finantsabi saades intressimaksetelt hinnanguliselt kokku 8,2 miljardit eurot.

Ettevaatavalt võib öelda, et tänu tööhõive kaitsele pandeemia kahel esimesel aastal on majanduse taastumine kiirem kui pärast varasemaid kriise. Prognooside kohaselt kompenseerib majanduse taastumine 2022. aastal täielikult SKP vähenemise COVID-19 kriisi ajal ning majanduse taastumise kiirus ületab märkimisväärselt taastumiskiirust pärast

ülemaailmset finantskriisi ja euroala kriisi, mil SKP jäi kaks aastat pärast nende kriiside puhkemist tublisti allapoole kriisieelset taset. TERA on sellele kaasa aidanud, rahastades kavasid, mille eesmärk on võimaldada ettevõtetel hoida alal töötajaid ja oskusi ning aidata füüsilisest isikust ettevõtjatel olla valmis oma tegevust jätkama.

TERA rakendamist õigustavate erandlike asjaolude jätkumine

Majanduse väljavaated on endiselt väga ebakindlad, kuna pandeemia, millega seoses TERA loodi, on laadilt ettearvamatu; lisaks tuleb arvesse võtta Ukrainaga seotud arenevat geopoliitilist olukorda. Enamik ELi liikmesriike hoidus laiaulatuslike rangete piiramismeetmete taaskehtestamisest kogu talve jooksul ja omikronvariandi laine ajal, ent teatavaid sektoreid mõjutasid piirangud endiselt. Viiruse ja selle võimalike uute variantidega seotud ebakindlus on endiselt suur. 2021. aastal hoogustunud majanduskasv aeglustus aasta lõpus ja sissetung Ukrainasse on majanduslikku ebakindlust suurendanud.

Pandeemia mõju leevendamiseks võetud poliitikameetmed olid üha täpsemalt suunatud majanduse taastumisele ning neid toetati taaste- ja vastupidavusrahastust. Kuna TERA on rakendatav kuni 31. detsembrini 2022 ja kasutada on veel 5,6 miljardit eurot, saab jätkata rahastust finantsabi andmist COVID-19 pandeemiast põhjustatud tõsiste majandushäirete leevendamiseks.

Teave riiklike auditi- ja kontrollisüsteemide kohta

Käesolevas aruandes käsitletakse riiklikke kontrolli- ja auditisüsteeme, millest liikmesriigid on TERA määruse kohaselt teatanud ja mille eesmärk on hoida ära TERAst saadud finantsabi väärkasutamine. Komisjoni kontrollisüsteemide kõrval peaksid ka liikmesriigid vastavalt TERA määrusele ja kahepoolsetele laenulepingutele tagama rahaliste vahendite nõuetekohase kasutamise riiklikul tasandil, ennetama eeskirjade eiramist ja pettusi ning nõudma tagasi väärkasutatud vahendid. Veendumaks, et liikmesriikidel on olemas selle kohustuse täitmiseks vajalikud süsteemid, palus komisjon liikmesriikidel esitada teavet TERAga seoses kasutatavate riiklike kontrolli- ja auditisüsteemide kohta. Käesolevas aruandes esitatakse kokkuvõte kõigi toetatavate liikmesriikide esitatud teabest.

Riiklike kontrolli- ja auditisüsteemide institutsiooniline struktuur on liikmesriigiti väga erinev. Peaaegu kõigis liikmesriikides olid TERA kaudu toetatavaid meetmeid kontrollivad ja auditeerivad asutused olemas juba enne COVID-19 pandeemiat. Ühes liikmesriigis loodi uued asutused konkreetselt TERA kaudu toetatavate meetmete jaoks. Veel ühes liikmesriigis loodi lisaks olemasolevatele auditi- ja kontrollisüsteemidele uus auditi- ja kontrollisüsteem ainult ühe konkreetse meetme jaoks.

Kõik toetatavad liikmesriigid on teinud kontrolle, et hoida ära TERAst saadud finantsabi väärkasutamine. Kõigis liikmesriikides peale ühe on kontrollide ja auditite tulemusena avastatud mõningaid eeskirjade eiramise või pettuse juhtumeid. Liikmesriigid on teatanud sarnast liiki eeskirjade eiramistest või pettustest ning kõik liikmesriigid on oma töö dokumenteerinud. Kolmteist liikmesriiki võtsid õiguslikke meetmeid väärkasutatud rahaliste

vahendite tagasinõudmiseks. Mõnes liikmesriigis nõuti rahalised vahendid tagasi ilma õiguslikke meetmeid võtmata.

SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on kolmas poolaastaaruanne eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA) kohta. TERA loodi Euroopa Liidus (EL) 2020. aasta mais selleks, et aidata liikmesriikidel kaitsta COVID-19 pandeemia ajal töötajate töökohti ja sissetulekut[1]. Taotluse esitanud liikmesriigid saavad TERAst liidu finantsabi soodsatel tingimustel antavate laenude näol. TERA raames antakse kuni 100 miljardit eurot finantsabi, et aidata rahastada liikmesriikide lühendatud tööaja kavasid või samalaadseid meetmeid, mille eesmärk on kaitsta palgatöötajaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid, ning tervishoiuga seotud lisameetmeid, eelkõige töökohtades.

Käesoleva poolaastaaruande esitamine on õigusaktist tulenev kohustus. Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) võtab aruande vastu kooskõlas nõukogu määruse (EL) 2020/672 (TERA määrus)[2] artikliga 14, et täita oma kohustust anda aru Euroopa Parlamendile, nõukogule, majandus- ja rahanduskomiteele ning tööhõivekomiteele[3]. Järgmine aruanne esitatakse 2022. aasta septembri lõpuks. Käesolevas aruandes sisalduv teave on liikmesriikide andmete osas esitatud 7. veebruari 2022. aasta seisuga ning epidemioloogiliste ja majandusandmete osas 6. märtsi 2022. aasta seisuga[4].

Käesolevas aruandes kinnitatakse kahes esimeses poolaastaaruandes esitatud positiivseid hinnanguid TERA kohta, seekord aga 2022. aasta jaanuari seisuga. Aruande peamised järeldused võib kokku võtta järgmiselt:

- 2020. aastal toetati TERA kaudu hinnanguliselt 31 miljonit inimest ja 2,5 miljonit ettevõtet.
- 2021. aastal toetati TERA kaudu 13 liikmesriigis 3 miljonit inimest ja enam kui 400 000 ettevõtet.
- 2020. aastal aidati TERA kaudu toetatud riiklike tööturumeetmetega ära hoida ligikaudu 1,5 miljoni inimese töötuksjäämine.
- TERAst on finantsabi taotlenud ja saanud 19 liikmesriiki.
- Neist seitsmele liikmesriigile on nõukogu andnud lisatoetust, viimati tehti seda Ungari puhul 2022. aasta jaanuaris.

---

[1] TERA tuleneb komisjoni 2019.–2024. aasta poliitilistest suunistest, milles tehti ettepanek luua Euroopa töötushüvitiste edasikindlustuskava, et kaitsta Euroopa kodanikke ja vähendada survet riigi rahandusele väliste šokkide ajal. TERA loodi seoses COVID-19 viiruse puhanguga Euroopas komisjoni 2. aprilli 2020. aasta ettepaneku alusel.

[2] Nõukogu 19. mai 2020. aasta määrus (EL) 2020/672, millega luuakse COVID-19 puhanguga kaasnenud eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA), ELT L 159, 20.5.2020, lk 1 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0672&from=et).

[3] Määruse artikli 14 kohaselt peab komisjon esitama aruandeid finantsabi kasutamise kohta, sealhulgas väljamaksmata summade ja kohaldatava tagasimaksegraafiku kohta ning TERA määruse kohaldamist põhjendavate erandlike asjaolude (COVID-19 pandeemia) jätkumise kohta.

[4] Kõik aruandlustabelid esitati algselt 26. jaanuariks 2022 ja vastused auditiküsimustikule 7. veebruariks 2022 (välja arvatud Läti puhul, kes esitas vastused küsimustikule 15. veebruaril 2022). Lisaks esitati pärast seda kuupäeva mõned väikesed andmete täpsustused.

- Eraldatud on üle 94 miljardi euro ja välja on makstud peaaegu 90 miljardit eurot.
- Üle poole TERA kaudu antud finantsabist on liikmesriigid eraldanud lühendatud tööaja kavade toetamiseks ja enam kui 40 % samalaadsete meetmete toetamiseks; sealhulgas on ligi kolmandik kogu finantsabist eraldatud füüsilisest isikust ettevõtjatele suunatud meetmete tarbeks.
- 5 % finantsabist on eraldatud tervishoiuga seotud meetmetele, mis TERA määruse kohaselt on täiendavat laadi.
- TERA kaudu antud finantsabi kasutuselevõtu määr on kõrge 17 liikmesriigis 19st.
- Ühes liikmesriigis on kasutuselevõtu määr endiselt väga madal ja veel ühes liikmesriigis jälgitakse seda tähelepanelikult[5]. Eelmises poolaastaaruandes nimetatud kahes teises liikmesriigis ei ole kasutuselevõtu määr enam probleemiks.
- Kõik liikmesriigid on teinud kontrolle, et vältida TERAst saadud finantsabi väärkasutamist. Kõigis liikmesriikides peale ühe avastati kontrollide ja auditite tulemusena eeskirjade eiramise või pettuse juhtumeid.
- Sotsiaal- ja tööhõivetoetuste maksmise võimaluse kõrval on liikmesriigid säästnud intressimaksetelt hinnanguliselt 8,2 miljardit eurot[6].
- Kuni 2022. aasta lõpuni on TERA raames veel kättesaadav üle 5 miljardi euro, mida saaks kasutada COVID-19 pandeemia põhjustatud tõsiste majandushäirete kõrvaldamiseks.
- Eeltoodud järeldustele lisandub Eurobaromeetri uuring, mis avaldati 2021. aasta detsembris ja mille tulemuste kohaselt leiab 82 % eurooplastest, et TERA kaudu laenude andmine oli hea mõte.

Käesolevas aruandes ajakohastatakse esimeses kahes TERA kohta koostatud poolaastaaruandes esitatud teavet ja laiendatakse analüüsi mõnes valdkonnas. Aruanne hõlmab institutsionaalset arengut alates 2021. aasta septembri algusest (teise aruande jaoks andmete esitamise tähtaeg), sealhulgas Ungarile täiendava finantsabi andmist ja Portugali puhul nõukogu rakendusotsuse muutmist, et lisada sellesse täiendavaid abikõlblikke meetmeid, muutmata finantsabi summat. Samuti ajakohastatakse eelmistes aruannetes esitatud analüüsi, eelkõige TERAst toetust saanud liikmesriikide avaliku sektori kulutuste kohta, tuginedes liikmesriikide poolt 2022. aasta jaanuaris esitatud poolaastaaruandlusele, ning TERA hinnangulise mõju kohta, tuginedes viimastele makromajanduslikele näitajatele. Seejuures lähtutakse TERA kaudu toetatud palgatöötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja ettevõtete arvude analüüsist, võttes arvesse 2021. aastal toimunud muutusi. Olulise elemendina käsitletakse käesolevas aruandes TERA määruse ja kahepoolsete laenulepingute kohaselt liikmesriikides TERA finantsabi väärkasutamise vältimiseks kehtestatud riiklikke kontrolli- ja auditisüsteeme.

Aruandes vaadatakse läbi TERA senine kasutamine ja analüüsitakse selle sotsiaal-majanduslikku mõju. Aruanne koosneb kuuest osast. I osas antakse ülevaade liikmesriikidele

[5] Kasutuselevõtu määra all mõeldakse seda, mil määral liikmesriik kulutab nõukogu antud rahalisi vahendeid abikõlblikele meetmetele. Rumeenias on kasutuselevõtu määr väga madal ja Poolas jälgitakse seda tähelepanelikult.
[6] See summa on sama mis teises TERA aruandes, sest vahepeal ei ole uusi väljamakseid tehtud.

antud finantsabist, sealhulgas väljamakstud ja väljamaksmata summadest ning tagasimaksegraafikust. II osas esitatakse kokkuvõte liikmesriikide avaliku sektori kulutustest TERA raames toetatavatele riiklikele meetmetele[7]. III osas ajakohastatakse eelmistes aruannetes esitatud esialgset hinnangut TERA mõju kohta. IV osas käsitletakse erandlikke asjaolusid, mis õigustavad TERA rakendamise jätkamist. V osas esitatakse teave riiklike kontrolli- ja auditisüsteemide kohta. VI osas esitatakse ELi TERA sotsiaalsete võlakirjade raamistiku punkti 2.4 alusel kohustuslikud asjakohased andmed, mis on liidetud käesoleva aruandega[8].

I. TERA RAAMES ANTUD FINANTSABI KASUTAMINE: ERALDATUD JA VÄLJA MAKSTUD SUMMAD NING MUUD FINANTSASPEKTID

1.1. Ülevaade toetatavatest liikmesriikidest ja eraldatud summadest

2022. aasta jaanuaris anti Ungarile TERAst täiendavat finantsabi. Pärast pandeemia uut puhangut 2021. aastal taotles Ungari sama aasta detsembris 147 miljoni euro suurust lisatoetust, mille nõukogu eraldas 25. jaanuaril 2022 komisjoni 21. detsembri 2021. aasta ettepaneku alusel[9]. Seega on TERAst antud finantsabi kogusumma 94,4 miljardit eurot (vt tabel 1).

[7] I ja II osas käsitletakse TERA raames antava finantsabi kasutamist vastavalt TERA määruse artikli 14 lõikele 1.
[8] https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/eu-borrower/eu-borrowing-activities/eu-sure-social-bond-framework_et
[9] Nõukogu 25. jaanuari 2022. aasta rakendusotsus (EL) 2022/98, millega muudetakse rakendusotsust (EL) 2020/1561, millega antakse Ungarile määruse (EL) 2020/672 alusel ajutist toetust töötuseriski leevendamiseks COVID-19 puhanguga kaasnenud eriolukorras (ELT L 17, 26.1.2022, lk 42).

Tabel 1. Ülevaade TERA kaudu antud finantsabist (eurodes)

Liikmesriik	*Eraldatud summa kokku**	*Sealhulgas täiendav abi*	*Väljamakstud summa**	*Väljamaksmata summa*
Belgia	8 197 530 000	394 150 000	8 197 000 000	0
Bulgaaria	511 000 000	0	511 000 000	0
Küpros	603 770 000	124 700 000	603 000 000	0
Tšehhi	2 000 000 000	0	2 000 000 000	0
Kreeka	5 265 000 000	2 537 000 000	5 265 000 000	0
Hispaania	21 324 820 449	0	21 324 000 000	0
Horvaatia	1 020 600 000	0	1 020 000 000	0
Itaalia	27 438 486 464	0	27 438 000 000	0
Leedu	957 260 000	354 950 000	957 000 000	0
Läti	305 200 000	112 500 000	305 000 000	0
Malta	420 817 000	177 185 000	420 000 000	0
Poola	11 236 693 087	0	8 236 000 000	3 000 000 000
Portugal	5 934 462 488	0	5 411 000 000	523 000 000
Rumeenia	4 099 244 587	0	3 000 000 000	1 099 000 000
Sloveenia	1 113 670 000	0	1 113 000 000	0
Slovakkia	630 883 600	0	630 000 000	0
Ungari	651 470 000	147 140 000	504 000 000	147 000 000
Iirimaa	2 473 887 900	0	2 473 000 000	0
Eesti	230 000 000	0	230 000 000	0
Kokku	**94 414 795 575**	**3 847 625 000**	**89 637 000 000**	**4 769 000 000**

*Väljamaksete tegemisel ümardati eraldatud summad tegevusalastel eesmärkidel allapoole.

1.2. Väljamaksed, tasumata summad ja kohaldatav tagasimaksegraafik

2022. aasta veebruariks oli TERA kaudu makstud välja finantsabi 19 liikmesriigile ligi 90 miljardi euro ulatuses (vt Tabel 1). See summa moodustab 95 % nõukogu poolt TERA raames liikmesriikidele eraldatud kogu finantsabist. Lisaks hiljuti Ungarile antud lisatoetusele jääb veel välja maksta suhteliselt väike summa, mille väljamaksmine on seni olnud edasi lükatud kas asjaomaste liikmesriikide palvel või kuni rahaliste vahendite kasutuselevõtu tagamiseni. Väljamaksmata kogusumma on väiksem kui 5 miljardit eurot. Täiendavad üksikasjad TERA raames tehtud tehingute ja liikmesriikidele tehtud väljamaksete kohta on esitatud lisa tabelis A1.

TERA raames antud laenude tagasimaksegraafik on esitatud allpool. Tabelis 2 on esitatud igal aastal tagasimakstava põhisumma osa ja intressimakse kogusumma.

Liikmesriikidele tehtud väljamaksete keskmine tagasimaksetähtaeg on 14,5 aastat, mis on ligilähedane nõukogu vastavates rakendusotsustes sätestatud maksimaalselt 15 aasta pikkusele tagasimaksetähtajale.

Tabel 2. ELi TERA raames antud laenude tagasimaksegraafik

Kalendriaasta	Põhisumma	Intress	TERA kokku
2021		35 480 000	35 480 000
2022		111 110 000	111 110 000
2023		122 500 000	122 500 000
2024		122 500 000	122 500 000
2025	8 000 000 000	122 500 000	8 122 500 000
2026	8 000 000 000	122 500 000	8 122 500 000
2027		122 500 000	122 500 000
2028	10 000 000 000	122 500 000	10 122 500 000
2029	8 137 000 000	122 500 000	8 259 500 000
2030	10 000 000 000	122 500 000	10 122 500 000
2031		122 500 000	122 500 000
2032		122 500 000	122 500 000
2033		122 500 000	122 500 000
2034		122 500 000	122 500 000
2035	8 500 000 000	122 500 000	8 622 500 000
2036	9 000 000 000	122 500 000	9 122 500 000
2037		104 500 000	104 500 000
2038		104 500 000	104 500 000
2039		104 500 000	104 500 000
2040	7 000 000 000	104 500 000	7 104 500 000
2041		97 500 000	97 500 000
2042		97 500 000	97 500 000
2043		97 500 000	97 500 000
2044		97 500 000	97 500 000
2045		97 500 000	97 500 000
2046	5 000 000 000	97 500 000	5 097 500 000
2047	6 000 000 000	75 000 000	6 075 000 000
2048		30 000 000	30 000 000
2049		30 000 000	30 000 000
2050	10 000 000 000	30 000 000	10 030 000 000
Kokku	**89 637 000 000**	**3 029 590 000**	**92 666 590 000**

II. TERA KASUTAMINE: TERAGA HÕLMATUD AVALIKU SEKTORI KULUTUSED JA RIIKLIKUD MEETMED

Selles osas käsitletakse rahastu poliitilist kasutamist. Täpsemalt esitatakse siin kokkuvõte TERAga hõlmatud või selle raames abikõlblikest avaliku sektori kulutustest ja liikmesriikide meetmete laadist. Samuti esitatakse TERA kaudu toetatud palgatöötajate ja ettevõtete arv.

2.1 TERA raames toetatavad tegelikud ja kavandatud avaliku sektori kulutused

2.1.1 Abikõlblikele meetmetele tehtavate avaliku sektori kulutuste järelevalve

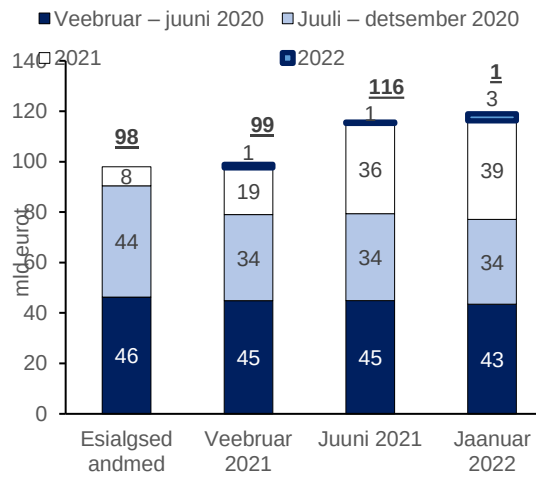
TERA raames antud finantsabi kavandatud ja tegeliku kasutamise üle tehakse järelevalvet toetatavate liikmesriikide poolt kaks korda aastas esitatavate andmete alusel[10]**.** Nõutavad andmed hõlmavad avaliku sektori kulutuste jaotumist TERAga hõlmatud meetmete vahel (ning töötajate ja ettevõtete hõlmatust nende meetmetega, mida käsitletakse punktis 2.3). Seni on andmeid esitatud neljal korral: 2020. aasta augustis („algsed andmed“), 2021. aasta jaanuaris-veebruaris („esimene aruanne“), 2021. aasta juunis („teine aruanne“) ja 2022. aasta jaanuaris („uusimad andmed“). Aruandes esitatakse teave TERA raames abikõlblike meetmete kohta *liikmesriikide poolt esitatud andmete* põhjal. Mõned liikmesriigid on täiendanud TERA toetust riikliku rahastamise või ELi struktuurifondide rahaliste vahenditega, mistõttu võivad kulutused ületada TERA raames võimaldatud summat. Aruandlus aitab hinnata TERA raames antava finantsabi kasutuselevõttu võrreldes nõukogu eraldatud summaga.

Peaaegu kõik avaliku sektori kulutused, mida TERA raames kavandati, on nüüdseks tehtud. TERA määrus võimaldab kasutada finantsabi TERAga hõlmatud meetmetele tehtavate avaliku sektori kulutuste kavakohaseks suurendamiseks. 2021. aasta lõpuks oli 98 % abikõlblikele meetmetele kavandatud avaliku sektori kogukulutustest juba tehtud[11]. 2020. aasta juunis oli kavandatud kulutuste osakaal 54 % (algsete andmete kohaselt); 2021. juuniks (teise aruande esitamise aeg) oli see osakaal kahanenud 10 %ni. Järelejäänud kavandatud kulutused moodustavad nüüd vaid 2 % (vt joonis 2), kuna paljude meetmete rakendamine on lõppenud.

[10] Kuna Iirimaa ja Eesti taotlesid TERA raames toetust üksnes avaliku sektori kulutuste jaoks, mis olid juba tehtud, ei ole nende andmed alates 2021. aasta märtsist muutunud.

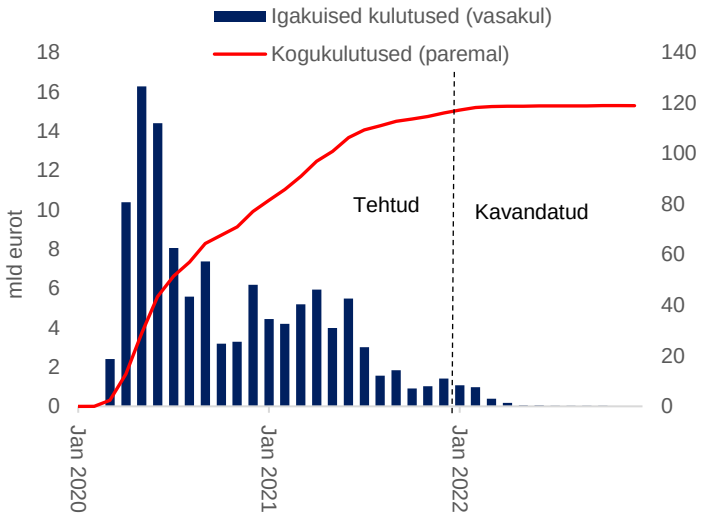
[11] Abikõlblikud meetmed on määruse artikli 3 lõikes 2 kirjeldatud meetmed: lühendatud tööaja riiklikud kavad või samalaadsed meetmed ning tervishoiuga seotud lisameetmed. Mõned liikmesriigid (Eesti, Sloveenia) on lõpetanud andmete esitamise TERA raames abikõlblike meetmete kohta, sest nad ei kasuta enam TERA finantsabi nende meetmete rahastamiseks ja on eraldatud summa juba ületanud. Seega on TERA raames abikõlblike meetmetele tehtud kogukulutused siin esitatust suuremad.

Joonis 1. Teatatud avaliku sektori kulutused

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave (jaanuar 2022).*
Märkus. Eesti taotles TERA toetust 2021. aasta veebruaris ja on seetõttu aruandlusega hõlmatud alles 2021. aasta juunist.

Joonis 2. TERA raames tehtud ja kavandatud avaliku sektori kulutuste areng kuude lõikes

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave (jaanuar 2022).*

Avaliku sektori kogukulutused TERA raames abikõlblikele meetmetele küündivad nüüd eeldatavasti 118 miljardi euroni, ületades TERA raames eraldatud finantsabi kogusummat. Kogukulutused on püsinud suhteliselt samal tasemel alates eelmise aruande esitamise ajast, mil eeldati 115 miljardi euro suurust kogusummat (joonis 1). Osutatud summa on suurem kui TERA raames eraldatud kogusumma (94 miljardit eurot), sest mitu liikmesriiki kavatseb abikõlblikele meetmetele kulutada taotletud ja saadud finantsabist rohkem[12]. See kinnitab veel kord TERA kohaldamisala jätkuvat asjakohasust liikmesriikide jaoks.

TERA abiga tehtud avaliku sektori kogukulutused osutusid 2021. aastal 3 miljardi euro võrra suuremaks, kui 2021. aasta juunis eelmise aruande esitamise ajal eeldati. Riikide lõikes esines siiski erinevusi: seitse liikmesriiki teatasid 2021. aasta puhul summadest, mis olid eeldatust väiksemad. Üheksa liikmesriiki (võrreldes varasema kolmega) kavandavad 2022. aastaks kulutusi kokku 2,6 miljardi euro ulatuses.

Avaliku sektori kulutused TERA raames abikõlblikele meetmetele on jätkuvalt üldjoontes peegeldanud epidemioloogilist olukorda. Kui 2021. aasta esimesel poolel kehtestati kogu Euroopas ranged piiramismeetmed, siis 2021. aasta suve lõpuks langesid igakuised kulutused madalale tasemele, sest vaktsineerimiskampaaniad kulgesid jõudsalt ja liikmesriigid loobusid pandeemia ohjamiseks üleüldiste piirangute kasutamisest (vt joonis 2). 2021. aasta lõpus toimus

[12] Hispaania, Itaalia ja Poola puhul tuleneb see ka osakaalu piirmäärast (60 % 100 miljardi euro suurusest maksimumsummast; piirmäära kohaldatakse kolme suurima toetatava liikmesriigi suhtes).

avaliku sektori kulutuste väike kasv, kuna omikronvariandi mõju tõttu kehtestati mõned meetmed uuesti.

2.1.2. Rahaliste vahendite kasutamine

TERA kaudu antud finantsabi kasutuselevõtu määr on valdavas enamikus liikmesriikides kõrge. Nüüd, kus peaaegu kõik avaliku sektori kulutused on tehtud, on *19st liikmesriigist 17 liikmesriiki* abikõlblikele meetmetele juba kulutanud *vähemalt* kogu neile eraldatud finantsabi (vt joonis 3). Neist 13 on kulutanud või kavatseb kulutada eraldatud summast *rohkem*, sealhulgas rahastades ülejäänud osa riiklikest vahenditest.

Ühes liikmesriigis võib rahaliste vahendite kasutuselevõtu määr olla teises aruandes märgitust madalam. Erinevalt eelmisest, 22. septembri 2021. aasta aruandest on Poola nüüd teatanud, et avaliku sektori kogukulutused nõukogu rakendusotsuses ette nähtud meetmetele on nõukogu eraldatud summast väiksemad. Erinevus tuli ilmsiks pärast andmete läbivaatamist mõningate meetme puhul (rakendamisandmete esitamise ajalise viivituse tõttu) ja selle põhjuseks võib pidada oodatust hoogsamat majanduse elavnemist. Juba välja makstud summa (8,2 miljardit eurot) on siiski Poola teatatud avaliku sektori kogukulutustest (10,3 miljardit eurot) väiksem. Komisjon suhtleb riigi ametiasutustega, et arutada võimalikke lahendusi, sealhulgas ülejäänud vahendite väljamaksmise edasilükkamist.

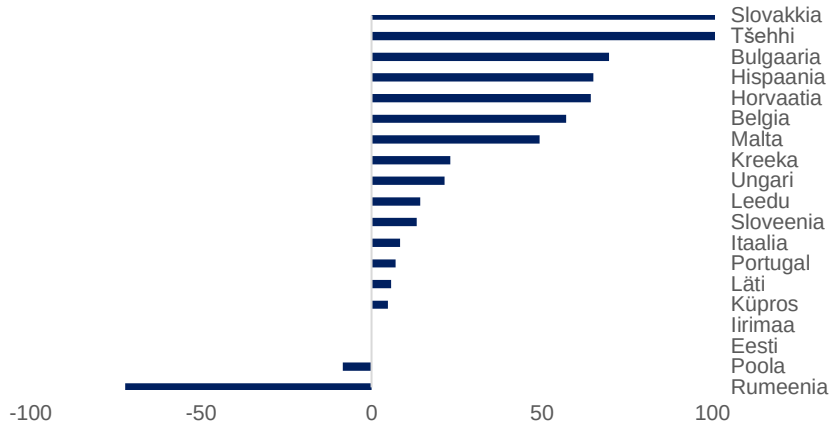
Rumeenias on rahaliste vahendite kasutuselevõtu puudujääk, mis toodi välja esimeses ja teises aruandes, endiselt suur (peaaegu kaks kolmandikku väljamakstud summast). Puudujääk on tingitud sellest, et pandeemia mõju Rumeenia majandusele osutus eeldatust väiksemaks ja majandus on taastunud oodatust kiiremini. Riigi ametiasutused on teinud ettepaneku lisada puudujäägi vähendamiseks täiendavaid meetmeid (mis on TERA raames abikõlblikud). Käimas on tehniline dialoog komisjoniga.

Rahaliste vahendite kasutuselevõtt ei ole enam probleemiks kahes liikmesriigis, mille puhul teises poolaastaaruandes toodi välja rahaliste vahendite kasutamise puudujääk. Portugali ja Küprose puhul osutati eelmises aruandes vastavalt mõõdukale ja väikesele erinevusele nõukogu rakendusotsuses osutatud meetmete maksumuse ning TERA raames eraldatud kogusumma vahel. Kuna Portugalis võeti täiendavaid abikõlblikke meetmeid ja Küprosel pikendati olemasolevaid meetmeid, on mõlemad riigid nüüdseks teatanud tegelikest kulutustest, mis ületavad eraldatud summat.

Portugali käsitlevat esialgset nõukogu rakendusotsust muudeti 2022. aasta jaanuaris, et lisada sellesse täiendavaid abikõlblikke meetmed. Selleks et kasutada ära kogu 2020. aastal eraldatud summa, lisati muutmisotsusega kolm abikõlblikku meedet, mis on juba rakendatud ja mida võib TERA raames rahastada[13]. Nõukogu kiitis komisjoni 4. jaanuari 2022. aasta ettepaneku alusel rakendusotsuse muutmise heaks 25. jaanuaril 2022[14].

[13] Täiendavad meetmed hõlmavad järgmist: toetuskava füüsilisest isikust ettevõtjatele, palgatöötajatele, kellel puudub juurdepääs muudele sotsiaalkaitsemehhanismidele, ja juhtidele, kelle sissetulekut on COVID-19 pandeemia

Joonis 3. Abikõlblike meetmetega seoses kavandatud ja tehtud avaliku sektori kulutuste suhe laenusummasse (% laenusummast)

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*

Märkus. Avaliku sektori kulutused on need, millest on teatatud ja mis on seotud nõukogu rakendusotsustes sätestatud meetmetega; arvesse ei ole võetud osakaalu ülempiiri ja välja on jäetud rahastamine Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest. Mõned liikmesriigid (Eesti, Sloveenia) on lõpetanud andmete esitamise TERA raames abikõlblike meetmete kohta, sest nad ei kasuta enam TERA finantsabi nende meetmete rahastamiseks ja on eraldatud summa juba ületanud.

2.2. Riiklikud meetmed: TERA kaudu toetatavad lühendatud tööaja kavad või samalaadsed meetmed

Üle poole TERA raames abikõlblikele meetmetele tehtavatest avaliku sektori kogukulutustest on eraldatud lühendatud tööaja kavade rakendamiseks. 52 % TERA raames abikõlblikele meetmetele tehtavatest avaliku sektori kogukulutustest on ette nähtud lühendatud tööaja kavade jaoks, mida rahastavad TERAst toetatavast 19 liikmesriigist 16 liikmesriiki. Veel 32 % on ette nähtud „samalaadsetele meetmete“ jaoks, millega toetatakse füüsilisest isikust ettevõtjaid[15]. 9 % kogukulutustest on eraldatud palgatoetuskavadele ning 2 % „muudele“ samalaadsetele meetmetele, millega toetatakse töökohtade säilimist ja töötajate sissetulekuid[16]. Üheksa liikmesriiki kasutasid TERA raames eraldatud finantsabi ainult tööturumeetmete rakendamiseks (vt joonis 4).

Kinnitust on leidnud, et tervishoiuga seotud kulutused on täiendava iseloomuga. Ainult 5 % kogukulutustest on tehtud või kavatsetakse teha tervishoiuga seotud meetmete rakendamiseks.

---

oluliselt mõjutanud; loovisikute, autorite, tehnikute ja muude loomevaldkonna spetsialistide sotsiaaltoetuskava; täiendavate tervishoiutöötajate palkamine ja ületunnitöö riiklikus tervishoiuteenistuses.

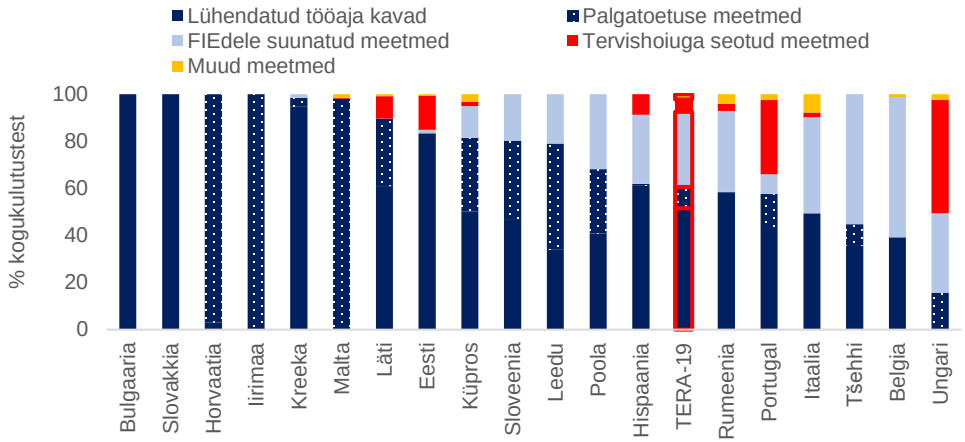
[14] Nõukogu 25. jaanuari 2022. aasta rakendusotsus (EL) 2022/99, millega muudetakse rakendusotsust (EL) 2020/1354, millega antakse Portugali Vabariigile määruse (EL) 2020/672 alusel ajutist toetust töötuseriski leevendamiseks COVID-19 puhanguga kaasnenud eriolukorras (ELT L 17, 26.1.2022, lk 47).

[15] See järeldus põhineb komisjoni analüüsil, milles liikmesriikide teatatud meetmed jagati liikideks.

[16] Palgatoetuskavad on töökohtade säilitamise kavad, mis sarnanevad lühendatud tööaja kavadega, kuid erinevad neist selle poolest, et makseid ei arvutata (mittetöötatud) tundide alusel, vaid need kujutavad endast pigem ühekordset summat või osa kogupalgast.

Kümme liikmesriiki 19st ei kasutanud TERA toetust tervishoiuga seotud meetmete rahastamiseks.

Joonis 4. Avaliku sektori kulutused TERA raames abikõlblikele meetmetele kululiikide kaupa

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*
Märkus. Ungari tervishoiuga seotud kulutuste kohta vt lähemalt TERA 2021. aasta märtsi aruandest.

Ungari taotles lisatoetust olemasolevate meetmete pikendamiseks ja ühe uue meetme rahastamiseks. Laen aitab Ungaril katta kulud, mis tulenevad füüsilisest isikust ettevõtjatele suunatud uuest sissetulekutoetuste kavast, ning võimaldab pikendada ettevõtete maksusoodustusi, mis kehtestati seoses koroonaviirushaiguse pandeemiaga ja mille eesmärk on säilitada inimeste tööhõivet. Uus ajutine kava on suunatud ilma palgatöötajateta ettevõtjatele, kes ei saa palgatoetust valdkondlike palgatoetuskavade alusel ja kes tegutsevad liikumispiirangutest mõjutatud sektorites. Nad võivad saada ühekordse makse, mis võrdub igakuise garanteeritud miinimumpalgaga, tingimusel et nad jätkavad oma tegevust vähemalt kaks kuud pärast erakorralise seisukorra eeldatavat lõppemist. Ülejäänud osa toetusest on ette nähtud maksusoodustuste pikendamiseks pandeemiast enim mõjutatud sektorites (tööandjate sotsiaalkindlustusmaksetest, koolitusmaksust, väikeettevõtlusmaksust ja väikeste maksumaksjate kindlasummalisest maksust vabastamine).

2.3 Töötajate ja ettevõtete hõlmatus TERAga

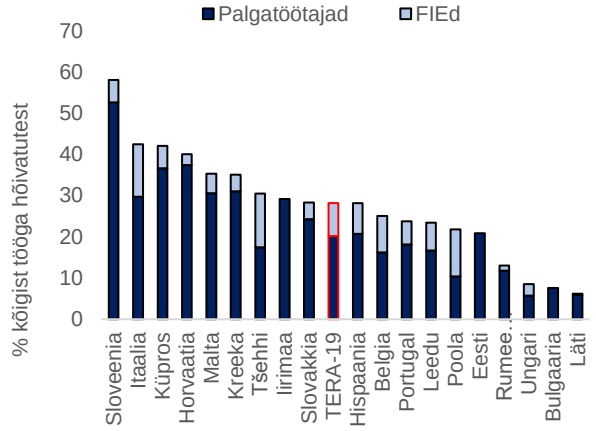
TERA raames toetati 2020. aastal hinnanguliselt 31 miljonit inimest ja 2,5 miljonit ettevõtet. Liikmesriikide poolt 2021. aasta jaanuaris esitatud aruandlus kinnitab teises TERA aruandes esitatud arve. Need arvud vastavad peaaegu 30 %le kogu tööhõivest ja veerandile ettevõtete koguarvust toetatavates liikmesriikides[17]. Tööhõivenäitaja hõlmab ligikaudu 22,25 miljonit palgatöötajat ja 8,75 miljonit füüsilisest isikust ettevõtjat. Hõlmatus TERAga on liikmesriikide kaupa esitatud joonistel 5 ja 6. Hinnangutes ei võeta arvesse TERA raames

[17] See näitaja hõlmab inimesi ja ettevõtteid, kes olid mingil ajahetkel hõlmatud TERA kaudu toetatavate lühendatud tööaja kavade või samalaadsete meetmetega. Nimetajad põhinevad liikmesriikide esitatud aruandlustabelitel. Ettevõtete koguarv hõlmab ettevõtteid, kus on vähemalt üks palgatöötaja.

tervishoiuga seotud meetmetega toetatud inimesi ja seetõttu võib neid pidada konservatiivseteks[18].

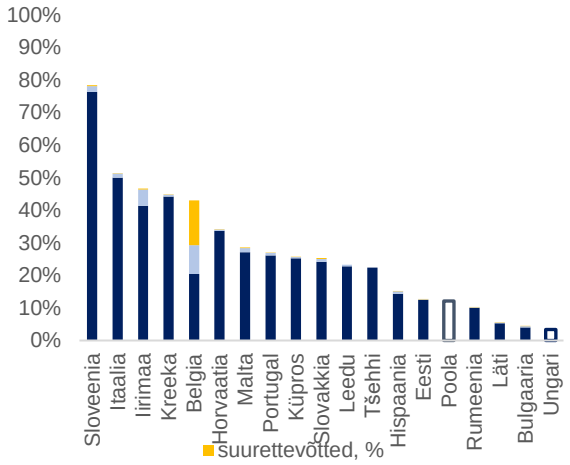
Väikeettevõtted on olnud peamised TERA kaudu toetuse saajad. Kui enne koroonaviirushaiguse pandeemiat kasutasid lühendatud tööaja kavasid peamiselt suurettevõtted, siis pandeemia ajal see suundumus pöördus: neid kavasid hakkasid kasutama ennekõike väikeettevõtted, enamasti teenuste osutajad (peamiselt hotellid ja restoranid) ja jaemüüjad, mitte aga töötlev tööstus[19]. Valdava osa TERAga hõlmatud ettevõtetest moodustasid väikeettevõtted (joonis 6). Toetused läksid peamiselt teenindussektori ettevõtetele, ent ka töötlev tööstus sai endiselt märkimisväärset toetust (mis moodustas hinnanguliselt umbes kolmandiku TERA kulutustest). Suurim osa kulutustest oli suunatud i) hulgi- ja jaekaubanduse sektorile, ii) majutus- ja toitlustusteenuste sektorile ning iii) töötlevale tööstusele (vt joonis 7). Paljudes liikmesriikides anti nõukogu rakendusotsuse alusel sihipäraste meetmete kaudu toetust ka muudele sektoritele, näiteks kultuurisektorile.

Joonis 5. 2020. aastal TERAga hõlmatud töötajad (% kõigist tööga hõivatutest)

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*
Märkus. Hõlmatuse ja kogutööhõive näitajad põhinevad liikmesriikide esitatud andmetel.

Joonis 6. 2020. aastal TERAga hõlmatud ettevõtted suuruse järgi (% kõigist ettevõtetest)

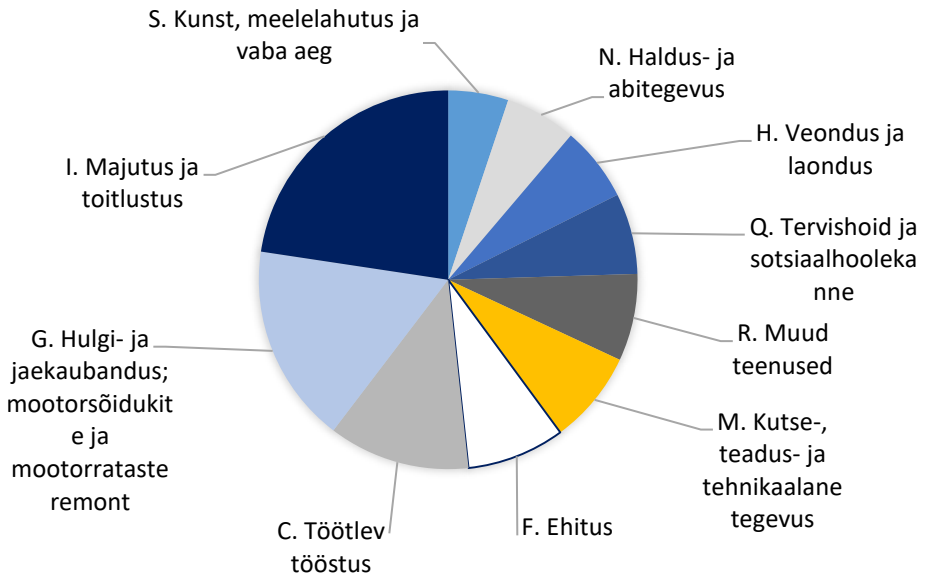

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*
Märkus. Ettevõtete koguarvus ei sisaldu ettevõtted, kus pole ühtki palgatöötajat. Eeldatakse, et ettevõtete jagunemine vastab hõlmatusele 2020. aastal. Poola ja Ungari ei esitanud andmeid ettevõtete suuruse kohta. Väikeettevõtted on alla 50 töötajaga ettevõtted, keskmise suurusega ettevõtted on 50–250 töötajaga ettevõtted ja suurettevõtted on enam kui 250 töötajaga ettevõtted.

[18] Lisaks esines mõnes liikmesriigis eri meetmetest toetuse saajate vahel märkimisväärne kattuvus, mida ei olnud võimalik asjakohaselt korrigeerida. Sellistel juhtudel paluti liikmesriikidel teatada ainult suurima(te) meetme(te) hõlmavusest, et vältida topeltarvestust. Seega võib tegelik hõlmatus olla veelgi suurem.

[19] Euroopa Komisjon (2020): „Labour Market and Wage Developments in 2020“, 3. peatükk „Policy developments“. https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23268&langId=en. Seda käsitletakse ka teises TERA aruandes.

Joonis 7. Sektorite hõlmatus TERAga

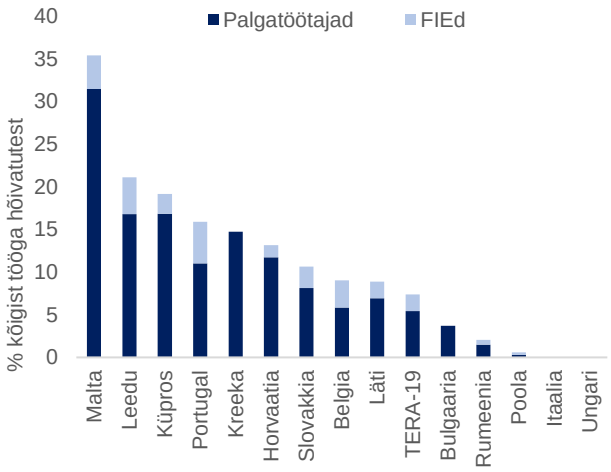
Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*

Märkus. Liikmesriigid esitavad andmeid kolme sektori kohta, mis said TERA kaudu kõige rohkem toetust, ja nendes sektorites tehtud kulutuste osakaalu kohta. Joonis illustreerib liikmesriikide poolt eri sektorites tehtud kulutuste keskmist osakaalu. Kui mõnda sektorit ei ole nimetatud, siis me eeldame, et see sektor saab ülejäänud kulutustest võrdse osa. Kuus liikmesriiki ei ole teatanud, kui suur osa kulutustest tehakse kolmes peamises sektoris; nende puhul eeldame, et suurim sektor saab 50 %, suuruselt teine sektor 30 % ja suuruselt kolmas 20 % kogukulutustest. Need arvud vastavad kulutuste osakaaludest teatanud liikmesriikide keskmistele näitajatele.

Ka 2021. aastal, mil toimus ebaühtlane taastumine kriisist, kaitsti TERA abiga tööhõivet, toetades ligikaudu 3 miljonit inimest ja rohkem kui 400 000 ettevõtet. Need arvud hõlmavad peaaegu 2,5 miljonit palgatöötajat ja rohkem kui 600 000 füüsilisest isikust ettevõtjat, kes moodustavad üle 6 % kogu tööhõivest, ning üle 10 % ettevõtetest 13 toetatavas liikmesriigis, kes jätkasid TERA kasutamist 2021. aastal (joonised 8 ja 9)[20]. Edasiste pandeemialainete tõttu pidid paljud liikmesriigid 2021. aasta jooksul eri etappides hakkama uuesti rakendama meetmeid majanduse toetamiseks. Kuigi nende lainete majanduslikud tagajärjed olid esimese lainega võrreldes kergemad, mõjutasid need siiski mõningaid liikmesriike ja sektoreid teistest rohkem. Tööhõivele avalduvat mõju leevendasid TERA toel rakendatud meetmed, sealhulgas 2021. aasta alguses teise lainega toimetulekuks ette nähtud lisatoetused.

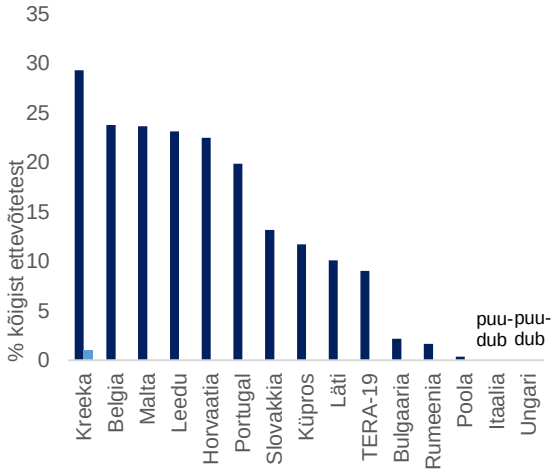
[20] Siia ei kuulu liikmesriigid, kes kasutasid kogu neile TERA raames eraldatud finantsabi ära 2020. aastal: Tšehhi, Eesti, Hispaania, Iirimaa, Horvaatia ja Sloveenia. Mitmed neist liikmesriikidest jätkasid või kohandasid siiski oma asjakohaseid meetmeid, rahastades neid muudest allikatest. See hinnang põhineb mittetäielikul teabel, sest mõned liikmesriigid (Itaalia, Ungari) ei esitanud hõlmatuse andmeid 2021. aasta kohta.

Joonis 8. 2021. aastal TERAga hõlmatud töötajad (% kõigist tööga hõivatutest)

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*
Märkus. Näidatud ei ole liikmesriigid, kes kasutasid TERA finantsabi ära 2020. aasta lõpuks. „Puudub“ viitab liikmesriikidele, kes ei teatanud hõlmatusest 2021. aastal (Itaalia ja Ungari).

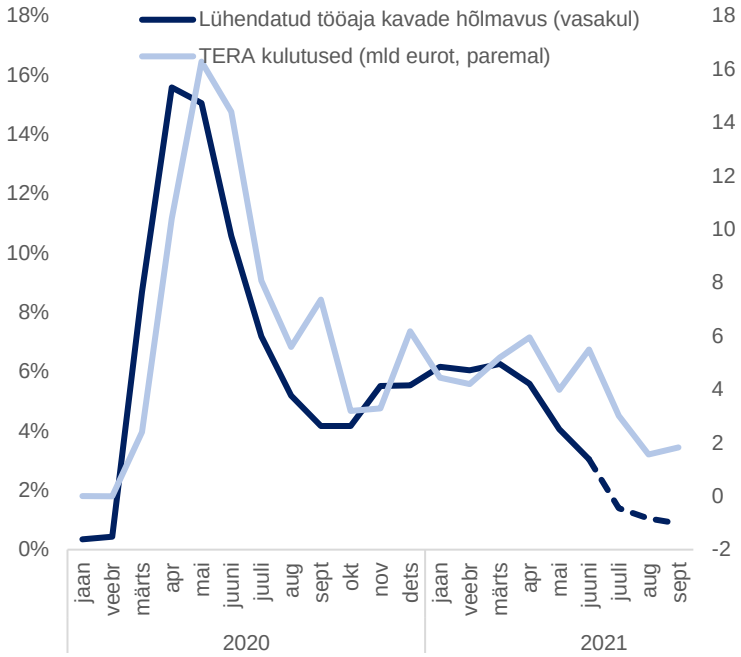
Joonis 9. 2021. aastal TERAga hõlmatud ettevõtted (% kõigist ettevõtetest)

Allikas: *liikmesriikide esitatud teave*
Märkus. Ettevõtete koguarvus ei sisaldu ettevõtted, kus pole ühtki palgatöötajat. „Puudub“ viitab liikmesriikidele, kes ei teatanud hõlmatusest 2021. aastal (Itaalia ja Ungari).

Lühendatud tööaja toetuse kasutamine vähenes aja jooksul, kuid oli 2021. aastal veel siiski märkimisväärne. Kuigi tööaja lühendamise haripunkt, mis saavutati pandeemia esimese laine ajal 2020. aasta märtsis-aprillis, on jäänud pretsedendituks, laienes lühendatud tööaja toetus (või mõni samalaadne töökohtade säilitamise kava) jätkuvalt suurele hulgale töötajatele, eriti 2021. aasta esimesel poolel. TERA toel tehtud kulutused on tihedas korrelatsioonis lühendatud tööaja kavadega hõlmatud töötajate osakaaluga (joonis 10). Lühendatud tööaja toetuse kasutamise järkjärguline vähenemine kajastab majanduse jätkuvat elavnemist, mida toetas vaktsineerimiskampaaniate edukas käivitumine. Kuna enamiku riikide puhul pole andmed 2021. aasta septembrile järgnenud perioodi kohta kättesaadavad, ei ole kahjuks veel võimalik hinnata SARS-CoV-2 viiruse omikronvariandi võimalikku mõju lühendatud tööaja kavadele.

Joonis 10. Lühendatud tööaja toetusega ja samalaadsete kavadega hõlmatud töötajate osakaal

Allikas: *tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee seirearuanne tööhõive- ja sotsiaalse olukorra kohta pärast COVID-19 puhangut (2022. aasta talv).*

Märkus. Tšehhi puhul puuduvad andmed hõlmatud töötajate arvu kohta. Kättesaadav teave 2021. aasta juunile järgnenud perioodi kohta on osaline: andmed hõlmatud töötajate kohta puuduvad Itaalia puhul pärast juunit ja Belgia puhul pärast augustit.

COVID-19 kriisi ajal suurenes lühendatud tööajaga töötamine naiste ja noorte seas. See teave põhineb teisel aruandel (avaldatud 2021. aasta septembris); ajakohastatud andmed puuduvad. See kajastab peamiselt asjaolu, et tootmis- ja ehitussektori asemel toetati rohkem teenindus- ja jaemüügisektorit, kus töötab suhteliselt rohkem naisi ja noori[21]. Kui naiste osakaal suurenes umbes pooleni lühendatud tööajaga hõivatute koguarvust, siis noorte osakaal oli endiselt väike.

III. TERA MÕJU ESIALGNE ANALÜÜS

Selles osas ajakohastatakse eelmistes TERA kohta koostatud poolaastaaruannetes esitatud analüüsi TERA mõju kohta tööhõivele ja riikide rahandusele, tuginedes muu hulgas Eurobaromeetri uuringu tulemustele.

[21] Euroopa Komisjon (2020): „Labour Market and Wage Developments in 2020“, 3. peatükk „Policy developments“. https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23268&langId=en. Itaalias ja Belgias suurenes kõnealuste kavadega hõlmatud naiste osakaal pärast 2020. aasta märtsi keskmiselt kaks korda, samas kui noortest töötajatest toetusesaajate osakaal kasvas Itaalias 1,6 %-lt 5,7 %-le ja Belgias 6,7 %-lt 7,6 %-le. Lühendatud tööajaga töötavate naiste ja noorte osakaal oli suur ka Lätis, Rumeenias, Portugalis ja Eestis.

3.1 TERA hinnanguline mõju töötusele

Selles punktis esitatakse ajakohastatud hinnang TERA mõju kohta töötusele toetatavates liikmesriikides. TERA eesmärk on aidata liikmesriikidel säilitada COVID-19 pandeemia ajal töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate tööhõivet, kaitstes sel viisil töötajate sissetulekuid (töökohtade säilitamises seisnev mõju). Samuti hõlbustab TERA majanduse kiiret taastumist pandeemia leevenemisel, kuna ettevõtted on säilitanud oma töötajad ja oskused ning füüsilisest isikust ettevõtjad on valmis oma tegevust jätkama (nn tagasipõrkeefekt). Siin esitatud hinnangus keskendutakse SKP ja töötuse vahelisele seosele alates pandeemia puhkemisest. Tulemused pakuvad väärtuslikku teavet, kuid metoodikaga seotud põhjustel tuleks esitatud arve tõlgendada ettevaatusega. Esiteks on keeruline luua vastupidist stsenaariumi tööturu toimimise kohta TERA puudumisel. Teiseks mõjutavad SKP ja tööhõive suhet mitmesugused tegurid, sealhulgas TERA. Muud tegurid on seotud asjaoluga, et inimestel ei ole olnud võimalik aktiivselt tööd otsida või nad loobusid seda tegemast, sest suur osa majandusest seiskus.

Töötuse kasv oli toetatud liikmesriikides 2020. aastal oodatust oluliselt väiksem. 2020. aastal COVIDi kriisi lahendamiseks võetud kiired ja ulatuslikud poliitikameetmed leevendasid SKP vähenemise mõju töötusele, võrreldes varem täheldatud töötuse eeldatava mõjuga SKP-le (vt joonis 11)[22]. Töötuse määra tõus oli enamikus riikides oodatust väiksem[23]. Need järeldused kinnitavad esimeses ja teises TERA kohta koostatud poolaastaaruandes esitatud varasemaid tulemusi[24].

Rakendatud poliitilised toetusmeetmed, sealhulgas TERA, hoidsid 2020. aastal ära 1,5 miljoni inimese töötuksjäämise TERAst toetatud liikmesriikides[25]. See teises aruandes esitatud arv on kinnitust leidnud. Nagu teises aruandes märgitud, võib töötuse määra eeldatust väiksema tõusu üheks põhjuseks pidada lühendatud tööaja kavade ja samalaadsete meetmete laialdast rakendamist, eelkõige TERA kaudu toetatud liikmesriikides. Mida suurem oli 2020. aastal TERA kaudu saadud summa, seda vähem töötus riigis kasvas; mõnel liikmesriigil, keda TERA kaudu ei toetatud, õnnestus aga kasutada ära oma suurepäraseid rahastamistingimusi ulatuslike lühendatud tööaja kavade rakendamiseks (joonis 12). Hinnangute kohaselt vähendasid need tööturumeetmed, eelkõige lühendatud tööaja kavad, koos muude pandeemiale reageerimiseks võetud poliitiliste meetmetega TERA kaudu toetatud liikmesriikides töötuse

[22] Majanduskasvu muutuste ja töötuse vahelist seost nimetatakse majandusalases kirjanduses sageli Okuni seaduseks. Tegemist pole mitte teooriapõhise seosega, vaid pigem empiirilise rusikareegliga, mille kohaselt juhul, kui SKP langeb 2–3 %, tõuseb töötuse määr ühe protsendipunkti (vt Okun, A.M., „Potential GNP: Its measurement and significance“, Proceedings of the Business and Economic Statistics Section, American Statistical Association, 1962).

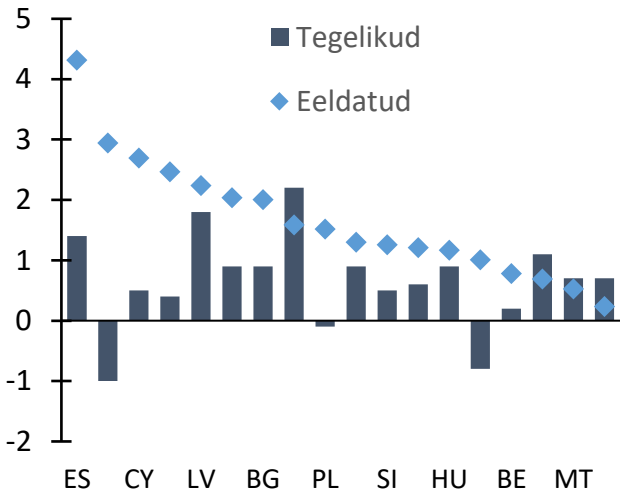
[23] Itaalias, Kreekas ja Poolas töötuse määr 2020. aastal isegi langes.

[24] Samad peamised järeldused kehtivad ka siis, kui töötuse määra muutus asendada tööhõive määra (s.t tööga hõivatute arv võrreldes tööealise elanikkonnaga) muutusega. Sel viisil saab võtta arvesse tööjõu muutust, mis mõjutab töötuse näitajaid. Täpsemad üksikasjad on esitatud Euroopa Komisjoni (2021) *kvartaliaruandes euroala kohta* (III jaos), *20. köide, nr 2*. *Horvaatiat ei ole andmete kättesaadavusega seotud põhjustel arvesse võetud.*

[25] See tähendab, et kui TERA toetus hõlmas 31 miljonit inimest, siis ilma poliitiliste toetusmeetmeteta oleks töötuks jäänud hinnanguliselt 1,5 miljonit inimest.

määra eeldatud tõusu ligikaudu 1 protsendipunkti võrra. See arv vastab ligikaudu 1,5 miljonile inimesele, kes TERA kaudu toetatud liikmesriikides COVID-19 puhangu ajal tööd ei kaotanud[26].

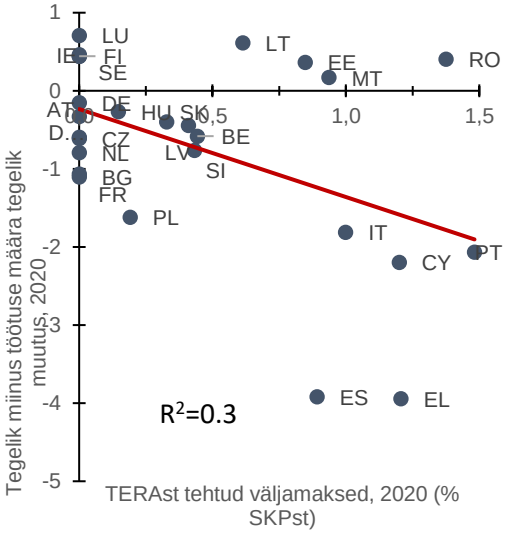
Joonis 11. Töötuse määra tegelikud ja eeldatud muutused TERA kaudu toetatud liikmesriikides 2020. aastal

Allikas: *AMECO ja oma arvutused.*

Märkus. Y-telg: töötuse määra eeldatud muutus vastab riigipõhisest regressioonimudelist tulenevale prognoosile aastateks 1999–2019. Analüüs põhineb Okuni seaduse kohasel lähenemisviisil, kus sõltuv muutuja tähistab muutust töötuse määras ja sõltumatu muutuja osutab SKP reaalkasvule. Töötuse määra tegelik muutus on võetud komisjoni 2021. aasta sügisprognoosist.

Joonis 12. Töötuse määra muutuse ja TERA raames välja makstud rahaliste vahendite vaheline seos 2020. aastal

Allikas: *AMECO ja oma arvutused.*

Märkus. Y-telg: Töötuse määra eeldatud muutus tuleneb riigipõhisest regressioonimudelist, mida on selgitatud märkuses joonise 11 kohta.

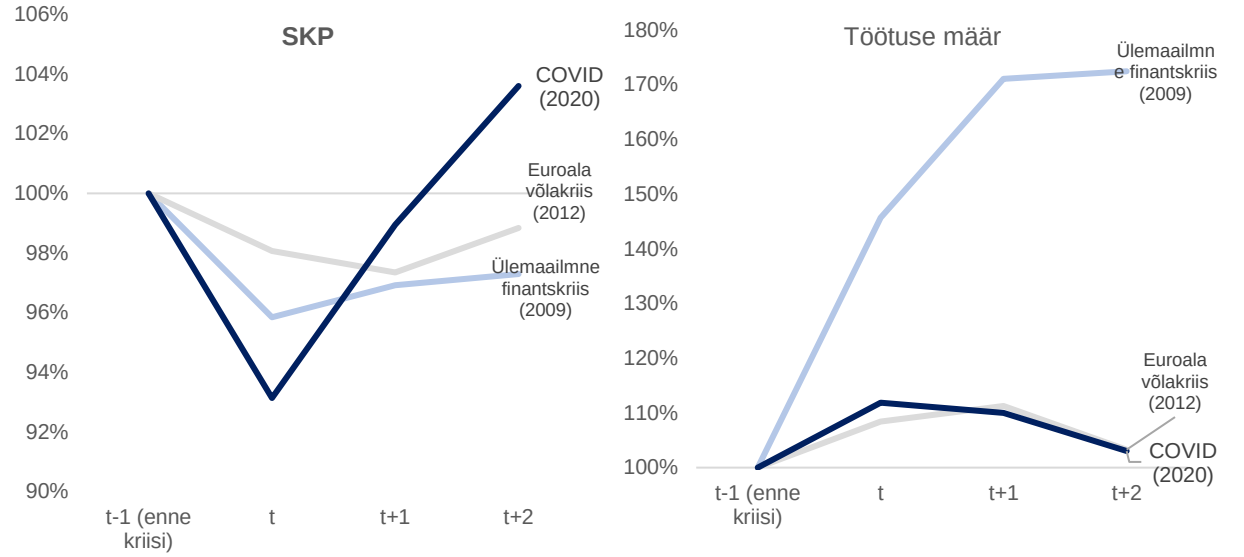
Tänu tööhõive kaitsele pandeemia kahel esimesel aastal on majanduse taastumine olnud kiirem kui eelmiste kriiside järel. Esiteks jõudsid nii SKP kui ka töötuse määr TERAst toetatavates liikmesriikides 2021. aastal kriisieelsele tasemele lähemale kui pärast samaväärset perioodi ülemaailmse finantskriisi ja euroala kriisi järel (vt joonis 13). See toimus hoolimata pandeemia edaspidistest lainetest, mille tõttu tuli aasta jooksul uuesti piirangud kehtestada. Tänu tööhõive jätkuvale taastumisele langes töötuse määr pandeemiaeelsest määrast allapoole, jõudes ELis rekordiliselt madalale 6,4 % tasemele. Töötatud tundide koguarv on kasvanud, kajastades peamiselt töökohtade säilitamise kavade kasutamise edasist vähenemist, kuid on siiski 1 % võrra väiksem kui enne pandeemiat. Teiseks, talvise prognoosi kohaselt[27] majanduskasv 2022. aastal jätkub ja majanduse taastumise kiirus ületab märkimisväärselt taastumiskiirust pärast eelmisi

[26] See järeldus on tuletatud joonisel 11 esitatud regressioonimudelist. Seejuures on eeldatud, et tegelik ja eeldatav tööjõud on sama suurusega.

[27] See analüüs põhineb komisjoni 2022. aasta talvisel prognoosil. Kuna prognoos on koostatud 1. veebruari seisuga, ei hõlma see arengut, mis on seotud Venemaa sissetungiga Ukrainasse.

kriise, mil SKP jäi tublisti allapoole kriisieelset taset[28]. See viitab sellele, et olemasoleva tööjõu ja ettevõtete vahelise sideme säilitamine lühendatud tööaja kavade ja samalaadsete meetmete abil on aidanud kaasa majanduse kiirele taastumisele hoolimata keerulisest epidemioloogilisest olukorrast.

Joonis 13. SKP ja töötuse määra kriisijärgse taastumise ajalooline võrdlus

Allikas: *AMECO (komisjoni 2021. aasta sügisprognoosi põhjal), Eurostat*

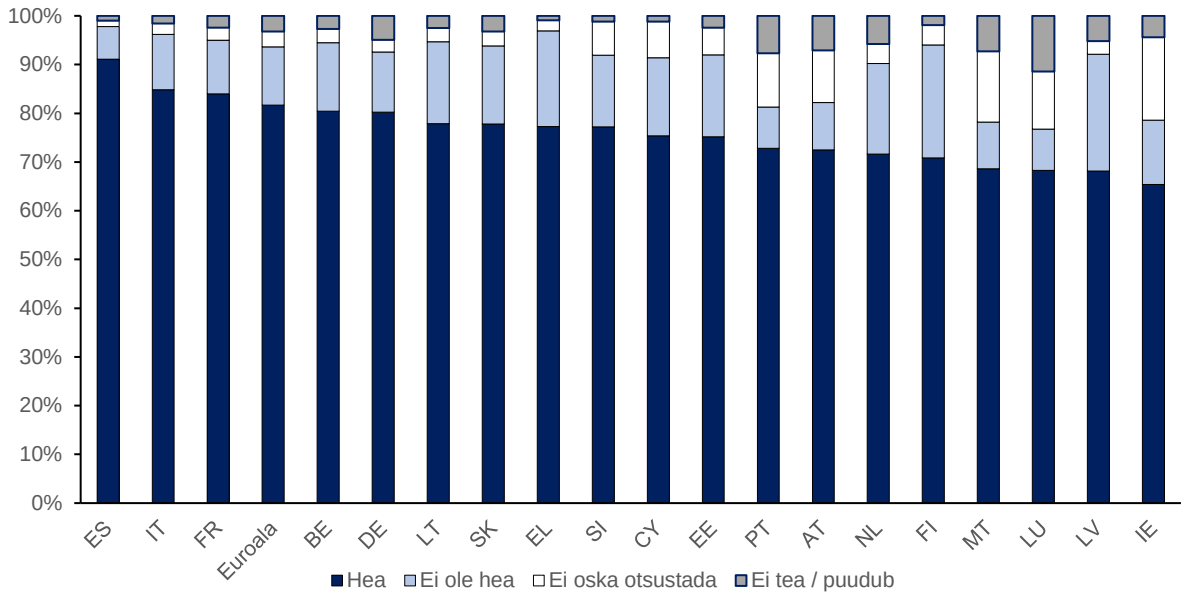
Märkus. Näidatud on TERA kaudu toetatud liikmesriikide kogu SKP ja keskmine töötuse määr. Ajavahemik t-1 tähistab vastavatele kriisidele eelnenud aastat, s.t t+2 tähendab COVID-19 kriisi puhul 2022. aastat; ülemaailmse finantskriisi puhul t=2009; euroala võlakriisi puhul t=2012.

Seda, kuidas TERA aitas kaasa töötuse määra tõusu piiramisele 2020. aastal ja majanduse kiiremale taastumisele, käsitletakse üksikasjalikult esimeses poolaastaaruandes TERA kohta. Vastavad mõjutegurid hõlmavad üldise usalduse suurendamist kogu ELis, toetust lühendatud tööaja kavadele ja nende rakendamise edendamist ning liikmesriikidele antud võimalust teha rohkem kulutusi tööhõive toetamisele ja muudele pandeemiast tingitud poliitikameetmetele. Esimeses aruandes esitatud eriuuringu andmete kohaselt mängis TERA enamikus toetatud liikmesriikides rolli uue lühendatud tööaja kava vastuvõtmise või olemasoleva kava muutmise üle otsustamisel ning võimaldas mõnel liikmesriigil olla ambitsioonikam meetmete puhul, mis sarnanevad lühendatud tööaja kavaga. Samuti aitas TERA liikmesriikidel pikendada oma tööhõive säilitamise kavade kestust või võimaldada nende raames heldemaid tingimusi, kuna ta julgustas liikmesriike võtma suuremaid laene ja kulutama rohkem kui muidu, sest nad said kasu ELi saavutatud soodsamast intressimäärast, ehkki nende endi krediidireitingud olid madalamad. Usaldust suurendavat mõju illustreerivad ka Eurobaromeetri uuringu hiljutised tulemused, mida kirjeldatakse allpool.

[28] Majanduse taastumine on siiski olnud ebaühtlane. Tööhõive inimestevahelist kontakti eeldavates sektorites on etendanud majanduskasvus suurimat rolli, samas kui töötlevas tööstuses on tööhõive püsinud samal tasemel. Madala kvalifikatsiooniga töötajate tööhõive tase jääb jätkuvalt maha, peegeldades majanduse taastumise ebaühtlust.

TERA on pälvinud ELi kodanike laiapõhjalise toetuse. Eurobaromeetri uuringus, mille tulemused avaldati 2021. aasta detsembris, küsiti euroala vastajatelt, kas TERA laenud tööhõive säilitamiseks on hea mõte, ja 82 % vastanutest vastas jaatavalt[29]. Seda positiivset arvamust TERA kohta väljendati nii toetatavates riikides kui ka garanteerivates riikides (vt joonis 14), mis kinnitab rahastu edukust nii töökohtade säilitamise toetamisel kui ka usalduse suurendamisel ELi vastu.

Joonis 14. ELi kodanike seisukohad selle kohta, kas TERA laenud olid hea mõte (% kõigist vastustest)

Allikas: *2021. aasta detsembris avaldatud Eurobaromeetri uuring, mis viidi euroala riikides läbi 2021. aasta oktoobris ja novembris. Vt joonealune märkus 25.*

3.2 Otsene finantsmõju: hinnangulised intressisäästud

Saades TERA kaudu finantsabi, säästsid liikmesriigid intressimaksetelt hinnanguliselt 8,2 miljardit eurot. See summa põhineb TERA esimesel seitsmel emissioonil kuni 25. mail 2021 tehtud väljamakseni, mis oli viimane väljamakse enne käesoleva aruande jaoks andmete kogumise lõppkuupäeva[30]. Seega on tõenäoline, et pärast viimaste väljamaksete tegemist suureneb hinnanguline intressisääst veelgi[31]. Intressimaksetelt säästeti seetõttu, et TERA laenude puhul võimaldati liikmesriikidele madalamaid intressimäärasid kui need, mida nende suhtes oleks kohaldatud juhul, kui nad oleksid ise riigi võlakohustusi emiteerinud, ja seda keskmiselt ligi 15 aastaseks perioodiks. Selle põhjuseks on ELi AAA-krediidireiting ja TERA võlakirjade

[29] Täpsemalt küsiti vastajatelt järgmist: „Mida arvate rahalisest toetusest, mida EL on viimasel ajal liikmesriikidele andnud COVID-19 kriisist ülesaamiseks? Kas Teie arvates oli hea mõte anda *laene, et aidata huvitatud liikmesriikidel säilitada inimeste tööhõivet?"* Vt https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2289

[30] See summa on sama, mis teises TERA aruandes, kuna käesoleva aruande ja teise aruande väljaandmise vahelisel ajal ei ole uusi väljamakseid tehtud.

[31] Neis hinnangutes ei ole võetud arvesse uute erakorraliste vahendite, sealhulgas TERA võimalikku lisamõju majandustegevuses osalejate kindlustundele ja liikmesriikide riigilaenude intressivahedele.

likviidsus[32]. Kõige rohkem säästavad intressimaksetelt madalamate krediidireitingutega liikmesriigid.

IV. ERANDLIKE ASJAOLUDE JÄTKUMINE, MIS PÕHJENDAB TERA MÄÄRUSE KOHALDAMIST

Selles osas antakse vastavalt TERA määrusele[33] aru erandlike asjaolude jätkumisest, mis õigustavad TERA edasist rakendamist.

Enamik ELi liikmesriike hoidus kogu talve jooksul laiaulatuslike rangete piiramismeetmete taaskehtestamisest, kuid viirusega seotud ebakindlus on endiselt suur. Omikronvariandi kiire levik talvel näitas, kui kiiresti pandeemia trajektoor võib muutuda. Kuigi raske haiguse ja surma risk on väiksem kui SARS-CoV-2 eelmiste variantide puhul, on omikronvariandi suurem ülekanduvus suurendanud haiglaravile paigutamist ja tervishoiusüsteemidele avalduvat koormust kogu maailmas ning võib põhjustada märkimisväärset haigestumust, eelkõige haavatavates elanikkonnarühmades[34]. Ehkki enamik liikmesriike ei kehtestanud uuesti täiemahulisi liikumispiiranguid, olid teatavad sektorid 2021. aasta lõpus ja 2022. aasta alguses piirangutest endiselt märkimisväärselt mõjutatud. Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse andmetel iseloomustas üldist epidemioloogilist olukorda ELis/EMPs 6. märtsi 2022. aasta seisuga kõrge, kuid alanev haigusjuhtumitest teatamise üldine määr[35]. Kuigi omikronvariandi laine on enamikus riikides haripunkti juba saavutanud, suureneb levik eakate seas jätkuvalt ning 6. märtsi seisuga prognoositakse suremuse määra kasvusuundumust kümnes riigis. Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus märkis, et epidemioloogiline olukord on väga murettekitav või äärmiselt murettekitav 15 ELi/EMP riigis. Riikide vahel on endiselt erinevusi ja seireandmete põhjal suundumuste tõlgendamine on praegu keeruline, sest liikmesriikides kasutatavad testimissüsteemid on erinevad ja muutuvad kiiresti.

2021. aastal hoogustunud kasvutempo aeglustus aasta lõpus. Pärast SKP naasmist pandeemiaeelsele tasemele 2021. aasta suvel aeglustus Euroopa majandus edaspidi mõnevõrra tulenevalt COVID-19 nakkusjuhtumite arvu kiirest kasvust, kõrgetest energiahindadest ja jätkuvatest tarnehäiretest. Mõningad piirangud kehtestati uuesti, kuid need on üldiselt olnud leebemad või täpsemalt sihitud kui eelmiste lainete ajal. Komisjoni talvise prognoosi kohaselt (avaldatud enne sissetungi Ukrainasse) peaks majanduskasv teises kvartalis kiirenema ja jääma prognoosiperioodil stabiilseks, mistõttu ELi SKP kasvab 2022. aastal 4,0 % ja 2023. aastal

[32] Intressisäästu jaotus liikmesriikide kaupa on esitatud TERA kohta koostatud teise poolaastaaruande tabelis 4. Üksikasjalikumat teavet metoodika kohta leiab euroala kvartaliaruande III jaost (2021, köide 20, nr 2).

[33] TERA määruse artikli 14 lõige 1. Rahastu kasutamise periood, mille jooksul saab võtta vastu nõukogu rakendusotsuseid, lõpeb TERA määruse artikli 12 lõike 3 kohaselt igal juhul 31. detsembril 2022. Pärast seda kuupäeva võib nõukogu vastavalt artikli 12 lõikele 4 toetust pikendada iga kuue kuu järel (kui rahalised vahendid on veel kättesaadavad).

[34] Vt Maailma Terviseorganisatsioon: https://www.who.int/publications/m/item/enhancing-readiness-for-omicron-(b.1.1.529)-technical-brief-and-priority-actions-for-member-states

[35] Vt Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse riikide ülevaatearuanne, 2022. aasta 9. nädal: https://covid19-country-overviews.ecdc.europa.eu/index.html

2,8 %. ELi inflatsiooniprognoosi korrigeeriti 2022. aasta puhul 3,9 %-le, mis ületab oluliselt EKP taotletavat 2 %.

Ukrainaga seotud geopoliitilise olukorra tõttu on majanduse väljavaated erakordselt ebakindlad. Sissetung Ukrainasse ning selle tagajärjed julgeolekule ja stabiilsusele mõjutavad majanduskasvu tõenäoliselt negatiivselt, sealhulgas finantsturgudele avalduva mõju, täiendava energiahinnasurve, tarneahelate püsivate kitsaskohtade ja usaldusele avalduva mõju kaudu. Lisaks võib COVID-19 praeguse laine mõju kesta oodatust kauem ja tarneahelates veelgi häireid tekitada. Mõlemad nimetatud tegurid võivad põhjustada eeldatust kiirema inflatsiooni, kui lisakulud kantakse üle tarbijatele. Teisalt võib riskide vähenedes kodumajapidamiste nõudlus suurte säästude toel kasvada ning taaste- ja vastupidavusrahastu võib anda veelgi tugevama stiimuli investeeringute tegemiseks.

Poliitikameetmed on muutunud üha täpsemalt sihituks ning neid toetatakse taaste- ja vastupidavusrahastust eesmärgiga hõlbustada majanduse taastumist. See eeldab ajutise hädaabi, nagu TERA, asendamist muu toetusega. Taaste- ja vastupidavusrahastu edendab investeeringuterohket majanduse taastumist ja majanduskasvu soodustavaid reforme, sealhulgas selleks, et aidata leevendada pandeemia ebaühtlast mõju kodumajapidamistele ja ettevõtjatele. Tulenevalt ELi pühendumusest Euroopa sotsiaalõiguste sambale ning digi- ja rohepöörde edendamisele on seejuures oluliseks elemendiks ümber- ja täiendusõpe[36].

Kuna TERA on kättesaadav kuni 31. detsembrini 2022, saab selle raames jätkuvalt anda finantsabi COVID-19 pandeemiast tingitud tõsiste majandushäirete kõrvaldamiseks. TERA raames on kasutada veel ligikaudu 5,6 miljardit eurot, mida on rohkem kui seitsme liikmesriigi poolt taotluste teises voorus seni taotletud täiendava finantsabi kogusumma (3,8 miljardit eurot).

V. TEAVE RIIKLIKE AUDITI- JA KONTROLLISÜSTEEMIDE KOHTA

5.1 Kohustus anda aru auditeerimis- ja kontrollisüsteemide kohta

Komisjoni kontrollisüsteemid tagavad pettuste puudumise liidu kui laenuandja ja liikmesriigi kui laenuvõtja vahel. Komisjon on kehtestanud kontrollimehhanismid, et vältida eeskirjade eiramisi ja pettusi seoses *andmete esitamisega liikmesriikide poolt* kas laenu taotlemisel või edaspidisel kasutamisel. Eeskirjade eiramise kahtluse korral on komisjonil õigus tegutseda ja viia läbi uurimisi vastavalt laenulepingu sätetele. Komisjon võtab selle ülesande täitmisel täiel määral arvesse liikmesriikide pädevust ning tal ei ole volitust hinnata ega jälgida lõppsaajate poolt TERA laenude kasutamist liikmesriikides. Täpsemalt ei tohiks TERA ega selle rakendamine mingil viisil sekkuda riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide ülesehitusse (ei üldiselt ega ka seoses lühendatud tööajaga), mille üle otsustab iga liikmesriik ise[37,38].

[36] Vt 8. mai 2021. aasta Porto deklaratsioon sotsiaalküsimuste kohta ja komisjoni soovitus toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete kohta pärast COVID-19 kriisi.

[37] TERA määruse põhjenduse 13 kohaselt peaks nõukogu laenusumma üle otsustamisel täielikult austama liikmesriikide pädevust.

Komisjoni kontrollisüsteemide kõrval peavad liikmesriigid laenusaajatena tagama rahaliste vahendite nõuetekohase kasutamise riiklikul tasandil, ennetama eeskirjade eiramisi ja pettusi ning nõudma tagasi väärkasutatud vahendid. See kohustus tuleneb TERA määruse artikli 13 lõikest 1 ja finantsmääruse artikli 220 lõikest 5. Täpsemalt peaks iga TERA kaudu toetatav liikmesriik laenulepingu kohaselt korrapäraselt kontrollima, kas rahastu kaudu laenatud summasid kasutatakse kooskõlas TERA määruse, nõukogu rakendusotsuse ja laenulepinguga, ning tagama asjakohaste meetmete kehtestamise eeskirjade eiramise ja pettuste ärahoidmiseks. Laenatud summade eeskirjadevastase kasutamise või väärkasutuse korral peaks liikmesriik võtma õiguslikke meetmeid vastavate summade tagasinõudmiseks. Lisaks on liikmesriigil kohustus laenu haldamisega seoses uurida ja käsitleda ELi finantshuve kahjustava pettuse, korruptsiooni või muu ebaseadusliku tegevuse juhtumeid.

Liikmesriigid peavad esitama komisjonile teabe TERAga seoses kasutatavate riiklike kontrolli- ja auditisüsteemide kohta, millega tagatakse laenulepingust tulenevate kohustuste täitmine. Sellega seoses viis komisjon 18. jaanuaril 2022 läbi sihtotstarbelise küsitluse toetatavate liikmesriikide seas. Küsimustikule vastasid kõik liikmesriigid. Liikmesriikide esitatud teabe kokkuvõte on esitatud punktis 5.2.

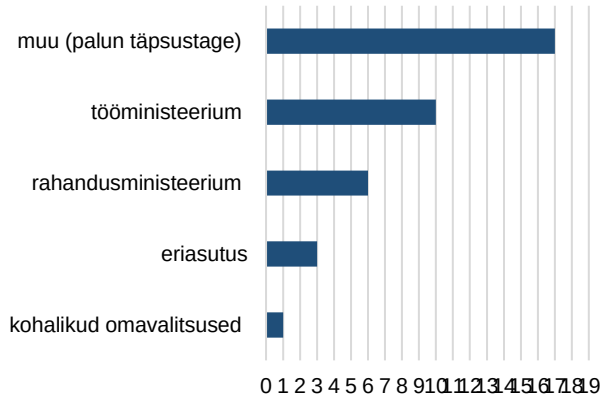
5.2 Küsitluse peamised tulemused

5.2.1. Kontrolli ja auditi eest vastutavad asutused

Riiklike kontrolli- ja auditisüsteemide institutsiooniline struktuur on liikmesriigiti väga erinev. Umbes pooltes liikmesriikides ei vastuta kontrolli eest vastutavad asutused auditeerimise eest. Teises pooles liikmesriikides viivad mõned asutused läbi nii kontrolle kui ka auditeid ja mõned asutused teevad kas ainult kontrolle või ainult auditeid. Kontrolle teevad sageli tööministeerium (10 liikmesriigis), muu ministeerium (nt rahandusministeerium, sotsiaalkindlustusministeerium, pere- ja sotsiaalpoliitika ministeerium, kultuuriministeerium), riiklikud tööturuasutused, tööinspektsioonid, sotsiaalkindlustusfondid või maksuasutused (joonis 15). Auditeid teeb enamasti riigi kõrgeim auditeerimisasutus või ministeerium (nt rahandusministeerium või tööministeerium) (joonis 16).

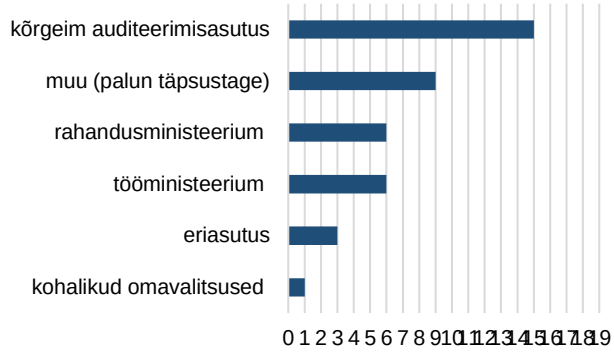
[38] Vt eurorühma 9. aprilli 2020. aasta aruanne, milles käsitletakse ulatuslikke majanduspoliitilisi meetmeid COVID-19 pandeemiale reageerimiseks, punkt 17.

Joonis 15. Kontrolli eest vastutavad asutused (liikmesriikide arv)

Allikas: *liikmesriikide vastused küsimustikule*

Joonis 16. Auditeerimise eest vastutavad asutused (liikmesriikide arv)

Allikas: *liikmesriikide vastused küsimustikule*

Peaaegu kõigis liikmesriikides olid TERA kaudu toetatavaid meetmeid kontrollivad ja auditeerivad asutused olemas juba enne COVID-19 pandeemiat. Ühes liikmesriigis loodi uued asutused konkreetselt TERA kaudu toetatavate meetmete jaoks. Kahes liikmesriigis loodi lisaks olemasolevatele auditi- ja kontrollisüsteemidele uus auditi- ja kontrollisüsteem ainult ühe konkreetse meetme või selle osa jaoks.

5.2.2. Kontrolli- ja auditisüsteemide rakendamine

Kõik liikmesriigid kontrollisid TERA kaudu toetatavaid meetmeid. Kõik liikmesriigid viisid läbi vähemalt maksetaotluste halduskontrolli/eelkontrolli, et tagada TERA vahendite kasutamine kooskõlas nende eesmärgiga (joonis 17). Lisaks tegi peaaegu 85 % liikmesriikidest järelkontrolli ning umbes pooled neist tegid kohapealseid kontrolle, et vältida pettusi ja eeskirjade eiramisi.

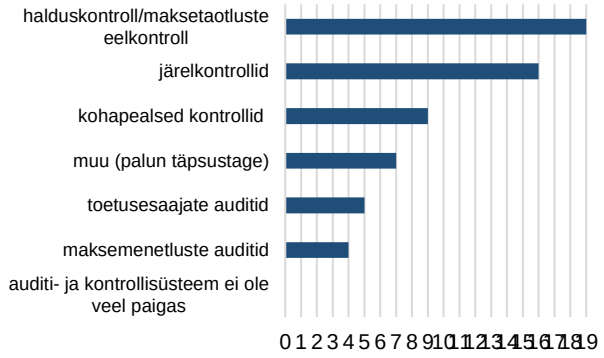
Kõik liikmesriigid kontrollisid, kas abikõlblikkuse kriteeriumid on täidetud (joonis 18). Lisaks kontrollis enam kui kolm neljandikku liikmesriikidest, kas toetusega hõlmatud töötajad olid endiselt hõivatud ja kas toetusesaajad kasutasid toetust sihtotstarbeliselt.

Küsimustikule antud vastustest järeldub, et liikmesriikidel tuleb tuua täiendavat selgust auditite olemasolu ja ulatuse kohta. Enam kui pooled liikmesriigid teatasid, et nad on auditeerinud kas toetuste määramise menetlust ja/või toetusesaajaid või teinud muud liiki auditeid. Kõik liikmesriigid on küll kehtestanud TERAga seoses kontrollimehhanismid, kuid üks liikmesriik teatas, et TERA kaudu toetatavate meetmete auditeid ei ole tehtud. Veel üks liikmesriik teatas, et auditeid tehti, välja arvatud mõne meetme puhul, mis moodustavad kogupaketist suhteliselt väikese osa.

Kõik liikmesriigid tegid kontrolle ja auditeid süstemaatiliselt, enamikul juhtudel riski ja/või statistilise valimi põhjal. Mõnel juhul on spetsiaalsete IT-süsteemide abil tehtud automaatseid kontrolle kõigi toetusesaajate puhul. Kaheksa liikmesriiki teatasid, et nad on teinud ka erikontrolle ja -auditeid.

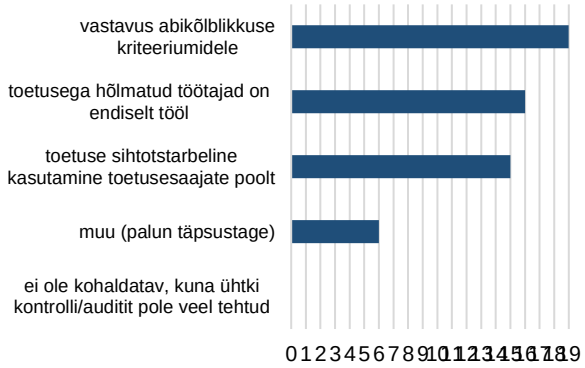
Enamik liikmesriike ei näe edaspidiseks ette muid kontrolle ega auditeid peale nende, mis on juba käimas. Ainult kaks liikmesriiki kavandavad konkreetsete meetmete täiendavat kontrolli ja auditeerimist 2022. aasta teisel poolel.

Joonis 17. Kontrollide ja auditite liik (liikmesriikide arv)

Allikas: *liikmesriikide vastused küsimustikule*

Joonis 18. Kontrollide ja/või auditite fookus (liikmesriikide arv)

Allikas: *liikmesriikide vastused küsimustikule*

5.2.3. Eeskirjade eiramise või pettuse esinemine ja sellele reageerimine

Kõigis liikmesriikides peale ühe avastati kontrollide ja auditite tulemusena eeskirjade eiramise või pettuse juhtumeid. Lisaks on peaaegu kõigi liikmesriikide ametiasutustele teatatud eeskirjade eiramise või pettuse kahtlustest. Kõigil sellistel juhtudel toimus uurimine. Juhtudel, mil eeskirjade eiramine või pettus leidis kinnitust, võeti 13 liikmesriigis õiguslikke meetmeid väärkasutatud rahaliste vahendite tagasinõudmiseks. Mõnes liikmesriigis nõuti rahalised vahendid tagasi ilma õiguslikke meetmeid võtmata. Üks liikmesriik teatas, et avastatud eeskirjade eiramised või pettused ei ole veel kinnitust leidnud.

Liikmesriigid teatasid sarnast liiki eeskirjade eiramistest või pettustest. Kõige sagedamini teatatud eeskirjade eiramised olid seotud sellega, et ettevõtte käive ei olnud vähenenud või käibe vähenemine ei olnud toetuse saamiseks piisav, töötajaid vallandati palgatoetuste saamise perioodil (või varsti pärast seda), ettevõte ei maksnud välja tööandjalt nõutavat palgaosa, töötajate jaoks eraldatud summat ei makstud täies ulatuses välja või toetust taotleti töötajate jaoks, kes naasid tööle ja kellel ei olnud töötamiseks takistusi, või töötajate jaoks, kes tegelikult tavapäraselt töötasid. Mõnel juhul taotlesid ettevõtted toetust töösuhete jaoks, mida ei olnud olemas, või kasutasid toetust olemasolevate töötajate asemel äsja tööle võetud töötajate jaoks. Oli ka juhtumeid, kus ettevõtted taotlesid toetust mitme meetme alusel, ehkki neil oli seaduslik õigus toetusele ainult ühe meetme alusel. Samuti deklareerisid ettevõtted vääralt, et tegevuse liik on toetuskõlblik.

Kõik liikmesriigid dokumenteerisid oma tegevuse eeskirjade eiramiste ja pettuste käsitlemisel. Liikmesriigid dokumenteerivad eeskirjade eiramise muu hulgas kontrolli-

/hindamisaruannetes, märkustes, kontrollnimekirjades, üksikasjalikes tabelites, märgukirjades, fondidokumentides või auditidokumentides.

VI. ELi TERA SOTSIAALSETE VÕLAKIRJADE RAAMISTIKU KOHASED ANDMETE ESITAMISE KOHUSTUSED

Käesolevas aruandes täidetakse lisaks TERA määruses sätestatud aruandluskohustusele ka ELi TERA sotsiaalsete võlakirjade raamistikust tulenevat aruandluskohustust[39]. Viimase kohaselt tuleb esitada teavet TERA tulude jaotumise, kulutuste liigi ja TERA mõju kohta.

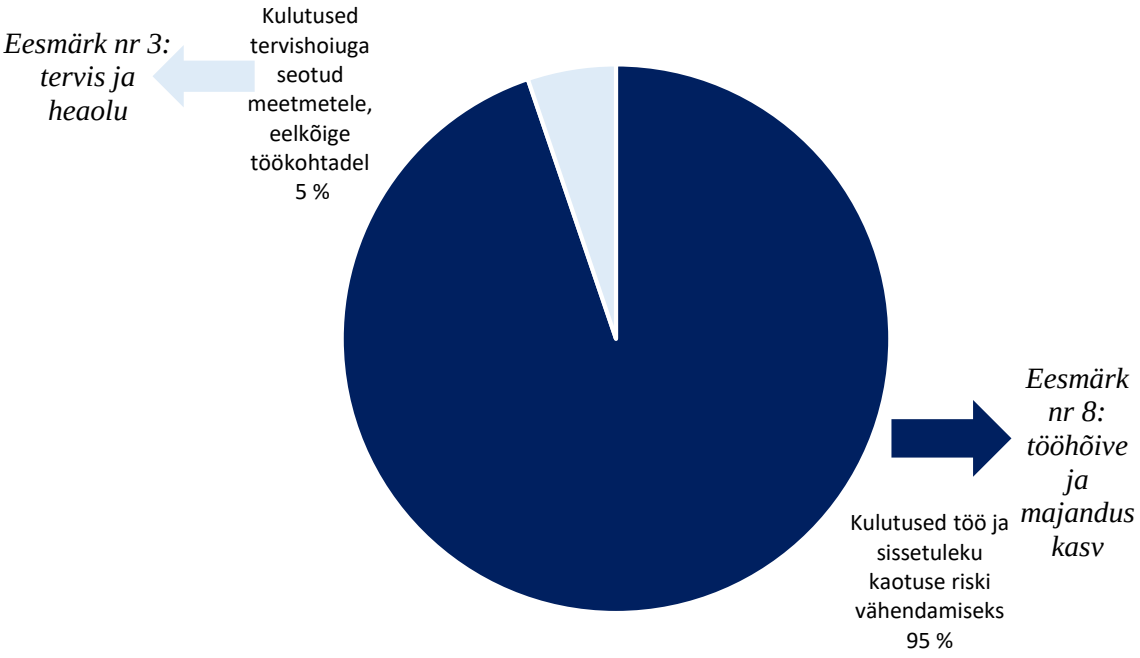
TERA tulude jaotumine toetatud liikmesriikide ja abikõlblike sotsiaalkulutuste liikide kaupa on esitatud vastavalt punktides 1.1 ja 2.2. 2022. aasta veebruari seisuga oli 95 % eraldatud 94 miljardist eurost liikmesriikidele välja makstud ja 98 % sellest summast on juba kulutatud.

TERA raames tehtud avaliku sektori kulutused on jätkuvalt kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega. TERA raames tehtavate avaliku sektori kulutuste jaotus sotsiaalsete võlakirjade raamistiku kohaselt rahastamiskõlblike sotsiaalkulutuste kaupa osutab, et töö ja sissetuleku kaotuse riski vähendamiseks kulutatakse 95 % rahalistest vahenditest. Nagu on näidatud joonisel 19, toetatakse seeläbi kestliku arengu eesmärki nr 8 (tööhõive ja majanduskasv). Ülejäänud 5 % kulutatakse tervisega seotud meetmetele, millega toetatakse kestliku arengu eesmärki nr 3 (tervis ja heaolu).

TERA mõju käsitletakse punktides 2.3 ja 3. Esitatud on TERA kaudu toetust saanud inimeste ja ettevõtete hinnangulised arvud nii 2020. kui ka 2021. aasta kohta. TERA aitas 2020. aastal hoida alal ligi 1,5 miljonit töökohta, nagu on osutatud punktis 3.1. Nagu nähtub teisest aruandest, on liikmesriigid säästnud intressimaksetelt hinnanguliselt 8,2 miljardit eurot.

[39] ELi TERA sotsiaalsete võlakirjade raamistik kujutab endast standardit, mis annab investoritele kindluse, et selle raamistiku alusel emiteeritud ELi võlakirjad on seotud projektidega, millel on tõeline sotsiaalne eesmärk. Raamistik on seega kooskõlas Rahvusvahelise Kapitaliturgude Assotsiatsiooni (ICMA) põhimõtetega sotsiaalsete võlakirjade kohta.

Joonis 19. Sotsiaalsete võlakirjade raamistik ja kestliku arengu eesmärgid

LISA. Lisateave TERA tehingute ja väljamaksete kohta

Tabel A1. TERA raames liikmesriikidele tehtud väljamaksed (miljardites eurodes)

Riik	Laenu kogu-sum-ma	ELi 1. TERA emissioon Tehing: 20.10.2020 Väljamakse: 27.10.2020			ELi 2. TERA emissioon Tehing: 10.11.2020 Väljamaksed: 17.11.2020			ELi 3. TERA emissioon Tehing: 24.11.2020 Väljamaksed: 1.12.2020	ELi 4. TERA emissioon Tehing: 26.01.2021 Väljamaksed: 2.2.2021			ELi TERA 5. emissioon Emissioon: 09.03.2021 Väljamaksed: 16.3.2021	ELi TERA 6. emissioon Emissioon: 23.03.2021 Väljamaksed: 30.3.2021			ELi TERA 7. emissioon Emissioon: 18.05.2021 Väljamaksed: 25.5.2021			Välja-maksed kokku	% taotletud kogu-summast	Kesk mine tagasi makse täht-aeg
		10 aas-tat	20 aas-tat	Kok-ku	5 aas-tat	30 aas-tat	Kokku	15 aastat	7 aas-tat	30 aas-tat	Kok-ku	15 aastat	5 aas-tat	25 aas-tat	Kokku	8 aas tat	25,6 aastat	Kokku			
Belgia	8,2							**2,0**	1,3	0,7	**2,0**		1,3	0,9	**2,2**	1,1	0,9	**2,0**	**8,2**	**100,0 %**	**14,7**
Bulgaaria	0,5															0,3	0,2	**0,5**	**0,5**	**100,0 %**	**15,0**
Horvaatia	1,0				0,3	0,2	**0,5**					**0,5**							**1,0**	**100,0 %**	**14,3**
Küpros	0,6				0,2	0,1	**0,3**		0,2	0,1	**0,2**					0,1	0,0	**0,1**	**0,6**	**100,0 %**	**14,7**
Tšehhi	2,0											**1,0**	1,0		**1,0**				**2,0**	**100,0 %**	**10,1**
Eesti	0,2															0,1	0,1	**0,2**	**0,2**	**100,0 %**	**15,0**
Kreeka	5,3				1,0	1,0	**2,0**		0,7		**0,7**					1,6	0,9	**2,5**	**5,3**	**100,0 %**	**14,5**
Ungari	0,7							**0,2**	0,2	0,1	**0,3**								**0,5**	**77,4 %**	**14,7**
Iirimaa	2,5												1,3	1,2	**2,5**				**2,5**	**100,0 %**	**14,7**
Itaalia	27,4	5,5	4,5	**10,0**	3,1	3,4	**6,5**		4,5		**4,5**	**3,9**	0,7	1,2	**1,9**		0,8	**0,8**	**27,4**	**100,0 %**	**14,8**
Läti	0,3				0,1	0,0	**0,1**		0,0	0,0	**0,1**					0,1	0,0	**0,1**	**0,3**	**100,0 %**	**14,6**
Leedu	1,0				0,2	0,1	**0,3**					**0,3**				0,2	0,2	**0,4**	**1,0**	**100,0 %**	**14,7**
Malta	0,4				0,1	0,0	**0,1**					**0,1**				0,1	0,1	**0,2**	**0,4**	**100,0 %**	**14,6**
Poola	11,2	1,0	0,0	**1,0**					2,6	1,7	**4,3**		1,4		**1,4**	1,1	0,5	**1,6**	**8,2**	**73,3 %**	**13,0**
Portugal	5,9							**3,0**								1,5	0,9	**2,4**	**5,4**	**91,2 %**	**14,6**
Rumeenia	4,1							**3,0**											**3,0**	**73,2 %**	**14,6**
Slovakkia	0,6							**0,3**				**0,3**							**0,6**	**100,0 %**	**14,9**
Sloveenia	1,1				0,2	0,0	**0,2**		0,5	0,4	**0,9**								**1,1**	**100,0 %**	**14,8**
Hispaania	21,3	3,5	2,5	**6,0**	2,9	1,2	**4,0**			1,0	**1,0**	**2,9**	2,4	1,7	**4,1**	1,9	1,4	**3,4**	**21,3**	**100,0 %**	**14,7**
Kokku	**94,4**	10,0	7,0	**17,0**	8,0	6,0	**14,0**	**8,5**	10,0	4,0	**14,0**	**9,0**	8,0	5,0	**13,0**	8,1	6,0	**14,1**	**89,6**	**94,9 %**	**14,5**